

Ewrûpiyan hunera kurdî hê baş nas nekirine. Dîçavê wan de em ji folklorê pêştir tiştekî din nizanîn. Ji bo ku em vê nêri na wan bişkênin, divê em hunera xwe ya nûjen bi wan bidin qebûlkirin, lê ji bo vê jî divê em zanibin bi zimanê wan hunerê bikin. Em kurd ji xwe derdê xwe nas dikin, bes gelo miletê dînyayê derdê me nas dike? Gerek e em jê re deynin ser seniyê û bibêjin were vexwe. Bi dîtina min zimanê wêneyen min zimanekî Înternasional e, ne hewce ye ku ez biştexilim, xelk dibînin û fêm dikin.

Rûpel 8-9

- Nûçe: "Rapor çeteyan vedîserê" Parêzer û Nivîskar Suat Parlar, Cîgirê Serokê Giştî yê HADEP'ê Güven Özata, Mebûsê CHP'ê Algan Hacaloğlu û ji DBP'ê Fehim Demir, rapora Komîsyona Susurlukê nirxandin Rûpel – 3
- Serokkomarê berê yê Îranê Abul Hasan Benî Sadr: "Ji kuştina Şerefkendî û Qasimlo, giregirên Îranê berpirsin" Rûpel – 4
- AMED TÎGRÎS bi ser navê "Mancoyê pîr mir" mirina Türkçe dinirxîne Rûpel – 7

Zulkuf Kisanak: Torinê kal
Saîdî Dooxtor orhan

6

M. Ferho: Pena Kurdi ji aloziyan
rizgar bû

7

Seydayê Küso: "Hesreta xwe ra
bilîtek kir"

10

Ji Xwendevan

MIROV ku bi paş ve difetile û rabirdû
yê dinirxine, rûçikê dijmin ê reş tê ditin.
Dijmin li ku bikeve tengasiyê, li wê derê
dest bi derewen xwe dike. Lé disa jî ni-
kare gelan bixapine. Dewleta tirk li ser
rengên kurdan rawestîya, xwest ku lam-
peyên trafikê ji biguherine, lê dit ku çê-
nabe, içar li wan rengan xwedî derdike-
ve, her wiha ji li çejna kurdan.

Ev ji daxuyan dike kî dijmin li ber
tevgera azadî çiqas lawaz ketiye. Gelê
kurd hêdi hêdi bi riya azadî ve hildikge
û zilm û zoriya wî dawî lê tinê.

Dijmin, çavê wî lê ye kî iro pêsiya
pêşveçûna zimên bigire û li ser zimên
radiweste kî ji holê rake. Weki çawa
berê dijmin her serê ajalekê ji gelan
qamçûr distand. Lé belê gel, disa jî bi
veşari ajalan xwedî dikirin ji bo qam-
çûr nedin. Dijmin pêşveçûna zimên dit,
naxwaze zimên ev qas berfireh bibe.
Zane û zimên; mügî û giyana mirov e.
Yê ku zimanê wî tune be bi hiş û ram-
nê xwe ji najî.

Divê em li ser zimanê xwe zehfir ra-
westin û ji bo pêşveçûn û şaxdan wê bi
çi awayî dibe bira bibe, xebatên xwe
(dema ku komal, rojname û kovar û
hwd. hatin girtin an ji xebatên li ser
zimên werin qedexekirin) bi veşari be ji
pêwest e ku em bikin.

HAWAR DENGDÊR

Führerê pantirkîzmê mir!

SAMÎ TAN

Pêşiyên me gotine "Gurî dimire dibe
gulisor" bi vê yekê xwestine bidin
zanîn ku dema yek dimire hemû kême-
masî û xerabiyê wî/ê tê jibirkirin. De-
ma mirov bala xwe dide nûçeyen li ser
mirina Türkçe ên di rojname û televîzo-
nê tirk de ev gotin tê bîra mirov. Piranya
spikeren televîzyonan kelogirî nûçeya
mirina wî dan û hemû huner û şarezatiya
xwe nişan dan ji bo ku bi peyvîn heri
xweşik pesnê wî bidin. Rojnamegeren
tirk dest avêtin pêñisan, ji bo ku başiya
wî nişan bidin nîşen berfireh weşandin.
Di van bername û nîşan de Türkçe we-
kî mirov kî maqûl, rîzane kî mezîn tê ni-
şandan. Divê bê gotin ku hin rojnameyê
wekî Sabahê ji mîj ve dest avêtibûn vî
karî, bi heypayînan didan zanîn ku Tür-
keş bûye demokrat.

Medya tirk dixwaze bi her kesî bide ji-
birkirin ku berî cuntayê bi hezaran kesî
demokrat û sosyalist, piştî destpêkirina
şerî çekdarî yê ji bo rizgariya neteweyî ya
Kurdistanê ji bi hezaran mirovî-kurd bi
fermana wî gurgebozî hatine kuştin. Çe-

teyên ku niha qaşa medya li dij derdike-
ve, ji bi piranî ji zilamîn wî pêk hatine.
Her cure karên kirê (qirêj) bi destê zila-
mîn wî hatine kirin, û hê ji têne kirin.

Kesîn ku xwe bi çiroka guherîna wî
gurgebozî û partiya wî dixapînin bila bi
tenê rapora İHD'ya Stenbolê ya li ser
binpêkirina mafêni mirovan ên di meha
adarê de bixwînîn. Li gorî vê raporê di
meha adarê 5 kes ji hêla gurgebozan ve
hatine revandin, li komeleya Ülküçüyan
îşkence li wan hatiye kirin. Gotinê ke-
sîn ku işkence li wan hatiye kirin, nişan
didin ku di vî karî de gurgeboz bi qasî
mamîn xwe yê polîs jêhâtî ne û mil da-
ne barê wan û karê wan sivik dîkin. Polîs
ji di bin vê 'qençî' ya wan de namînin. Ew
bi mirina Gurgebozê Kal gelek xemgîn
bûn, hinekan xwe ji qatê şeşan ê avahi-
yan avêtin xwarê. Hinek polîsan ji li ser
gotinê "Serokê wan mirîye yê mayî ji
dizûrin" êris birin ser parêzkarên Erbakan
êntaybet.

Xuya ye ku sedema helwesta çape-
meniya tirk ne tenê dîlovaniyâ li hemberî

mîriyan e. Em dizanîn ku çapemeniya tîk
dema yê mirî li dijî dewletê be, her
rêz û rîcik sincî û exlaqî ji didin
piyan. Lî li hemberî tevgera azadiye
destê dewleta tirk de ji bilî şovenîzmê
tek nemaye. Her wekî serdesten dewlet
patronen medya tirk ji hêviya xwe bi ve
çeka jengarî ve girêdane.

Ji bo hinek pêwestiyan dibê ku çape-
meniya tirk bixwaze súcén tevgera faşîst
bincil bike, lê kesen vê yekê napejirînin
hene. Bo nimûne ji rojnameya Radikal
Mine G. roja 9'ê adarê nîvîsek li ser vê
mijarê nîvîsiye. Ew ji heyirîbûna xwe li
ser helwesta çapemeniyê tîne zîmîn.
Nîvîskar Mine G. nûçeyen ku di rojnameyê
tirk de li ser vê mijarê derket
dide ber nûçeyen ku di rojnameyê
biyan derketinê û durûtiya çapemeniya titte
di vî warî de li ber çavan radixe.

Li gorî daxuyandina Mine G. Le Mon-
dê mirina Türkçe bi vî sernavî daye: "Führ-
erê pantirkîzmê mir" Bi dîtina me ji
ser sernav pir li bejn û bala wî tê. Disa di
nîvîsî de tê gotin ku Türkçe di
1975'an li Berlinê li hemberî du heza
gurgebozan gotiye: "Divê em koka kund
ermen, ereb û cihûyan bîqelînîn." Bi ba-
weriya me ev gotinê wî daxwaza dilê wî
û kirêtiya mîjîyê wî baş didin xuyakirin
her wekî pêşiyen gotine "Kûçik bi qusun
dinê nabin mîh."

Neyarê Tirkîyeyê dewleta tirk e

ŞAHÎNÊ B. SOREKLÎ

Eger Komara Tirkîyeyê di destpê-
kê de rê dabûya wê yekê ku gelê
kurd ji di vê komarê de xwedan
mafêni rîk û pêk bê; eger iro cîgirê se-
rokwezîrê Tirkîyeyê kurd bûya, zimanê
kurdî yek ji zimanên welêt yê fermî bû-
ya û li herêmên kurdî desthelatî di dest
nûnerên xelkê van herêmân de bûya, wê-
neyê Tirkîyeyâ iroj wê wêneyekî din bû-
ya.

Lê hikûmetên hevsarê Tirkîyeyê xistine
dest xwe, bêyî ku dersan ji dîroka cîhanî
bigirin dest bi siyaseteke stemkar kirin
ku bû sedema mirina bi hezaran kes. Tirkî-
kîn fanatik diviyabû békemasi ji dîroka
îrlandiyan fêrî dersekê bûbûna, lê ne dî-
roka îrlandiyan, ne ya cihûyan ya bi he-
zaran sal domandî û ne ji ya gelên koma-
rên berê, yê sovyetî û yûgoslavî ew fê-
rî tiştekî kirin. Iroj di gel ku nema dikarin
tu welatan bixapînin, hîn ji dest ji şas-
tiyên xwe bernadin û li şuna ku Tirkîyey-
ê ji hemwelatiyên wê re bikin bihuş, bi
milyaran dollar ji bo çekên leşkerî xerc
dikin û dixwazin bi zorê nasnameya ge-
lekî ji holê rakin.

Di nav karbidesten Komara Tirkîyeyê
de serdarekî wêrek nebûye ku bingehêke
rîk û pêk ji bo çareserkirina pirsa kurdî
damezirine. Heta "demokratî" tirkan ji
xwastine vê pirsa mezîn bi paçikan pîne
bikin. Li milê din, kurdan ji nedizanibû-
ne fersendên dîrokî, çiqas kêm bin ji, li

**Mirovîku heft rojan nexwes bûye dê nikaribe di roja heş-
tem de goşte bizinê bixwe. Bi gotineke din, dewleteke ku
heftê salî metodê faşîst bi kar anîne, nikare di nav bîst û
saetan de bibe demokrat.**

Tirkîyeyê bi kar bînîn. Dema piçek tole-
rans ji bo nîvîsandina bi kurdî û çêkirina
kasêtîn bi kurdî hat dayîn ji beşekî me-
zin ji kurdan ev toleransa bi zîrekî bi kar
nehanî.

Li şuna ku dest bi ferkirina kurdî bî-
kin, nîvîsarên hêsan li ser ziman, çand û
hebûna kurdan biweşînîn, wan nîvîsarên
tûj li dijî dewletê û kemalîzmê weşandin.
Ma gelo çend kurdîn li Tirkîyeyâ iro di-
mînîn dikaribûn nîvîsarên bi kurdî bix-
wînîn? Gelo ew ê ne baştar bûya ku mi-
rov bi alfabya kurdî dest pê kiribûya; bi
yek, du sê çar..; bi duşem, sêsem, çar-
şem..

Mirovîku heft rojan nexwes bûye
dê nikaribe di roja heştem de goşte bizin-
ê bixwe. Pêwest e bi şorbeyê dest pê bi-
ke, ne ji ber ku xwarina goşt naxwaze, lê
ji bo berjewendiya xwe, da ku bikaribe
sibe, nebû dusibe goşt bixwe. Bi gotine-
ke din, dewleteke ku bi dirêjiya heftê sa-
li metodê faşîst bi kar anîne, nikare di
nav bîst û çar saetan de bibe dewleteke
demokrat.

Xwebêja (wate) vê gotinê ne ew e ku
kurdan maf niye daxwaza serxwebûnê
bikin, lê ew e ku bizanibin çawa fersen-
dên dîrokî ji bo berjewendiya xwe bi kar
bînîn, çawa mentiqê wê têxîn kar, çawa

zarokên li Tirkîyeyâ iro dimînîn fêrî
manê bapîren wan bikin, çawa erfû
yê kurdî vejînîn...

Di sala 1981'êyî de ez rast netewer-
resteki tirk hatim ku li Awîstralya
mostetî dikir. Wê demê min gotibî
ew ê li berjewendiya Tirkîyeyê be kurd
man û çanda kurdî serbest bike. Wi ji
sa bersiv dabû: "Eger em iro xwendeg-
ha destpêkî bidin we, hûnê sibe xwendeg-
gehêni liseyê bixwazin û dusibe zanîn-
han û sêsiye radyo û televîzyonê çarsî
dewletê."

Di nav panzdeh salên borîn de ji
hezar bêhtir kurd û tirk li ser axa Kundi-
tanê hatin kuştin, aboriya Tirkîyeyê
çû û tirkêni wekî mamosiyê ku min
81'ê de dinasî iro dibêjin, "Em amade
mafîn çandî bidin kurdan, ne ya
siyasi." Va ye mentiqâ wan! Dewlet
tirk dest pê kiriye behsa mafî televî-
zyona bi zimanê kurdî dike. Gelo cîma
federalîzmê ditîrsin? Ma Almanya, Au-
striya, Swîsre, Australya, Kenedî
DYA... ne, welatên federal in?! Lé taflî
gelên Rojhelata Navîn res e. Dewlet
karbidestiya wan dikin, her bi hezar
li dû şaristaniyê dimînîn û seren xelkî
xwe bi ava xwe ya gemarî dişon. Wa
sedsala bîst û yekemîn ji li paş derfî ye.

Li gorî daxuyaniyeke Partiya Demokrat a Kurdistan'a İranê (PDK-î) ku 8'ê adarê de hate weşandin, 60 penaberên kurd ên li başûrê Kurdistanê ji aliye ajanê İranê ve hatine jehrkirin. Di yê daxuyaniye de tê gotin ku ew penaber li Kampa Bazian a Silêmaniyê dimînin. Her wiha di daxuyaniye de tê gotin ku rayedarên İranê gef li PDK-î xwarine û gotine ku heke PDK-î di doza kuştina Seid Şerefkendî de helwesta xwe neguherîne, ewê bavêjin ser barregehîn partîyê yên li başûrê Kurdistanê. Di vê doza ku bi navê 'Doza Mykonos' tê nasîn de rayedarên İranê bi kuştina siyasetvanen kurd têne tawanbarkirin.

IHD'ya Stenbolê bi civîneke çapemeniyê rapora binpêkirina mafêni mirovan a meha adarê ragihand. Di raporê de tê gotin ku, di heyva adarê de binpêkirina mafêni mirovan ji berê zêdelir bûye. Her wiha tê xwestin ku di demeke nêzîk de efüyeke gişî were derxist. Li gorî raporê digel daxuyaniyê hikümetê, işkence kêm nebûye. Tê gotin ku di meha adarê de II Stenbolê 12 kesî serî bi idîaya ku işkence li wan hatiye kîrin serî li IHD'ê dane û ev yek bi rapor dan selmandin. Di raporê de wekî çare tê xwestin ku binçavkirin ji hotê rabe, lewre di bin çav de li işkence li mirovan tê kîrin û polis destûrê nadîn mirovan ku parêzeren xwe bibînîn.

NÜÇE

Rapor çeteyan vedîsêre

Parêzer û Nivîskar Suat Parlar:

Rêxistina şerê taybet xwe xurt dike

Hün rapora Komîyona Susurlukê çawa dinirxînin?

● Rapor çi? Ez li rastê raporekê nabûnim! Komîyon bi awayekî zayıji bo haşkirin û xapandina raya gişî xebitiya. Bi tenê bi kérî vê yekê hat! Ev nema dikarin tiştekî ronî û zelal bikin. Komîyonê bi zanabûn gazî kesen ku hew dikarin ifade bîdin, kir. Her tiş bi zanayî tê kîrin.....

Büyer ewqas ne bipirali û tevlihev e! Nêziktêdayîneke wiha şaş e. Divê nayê mezinkirin. Diyar e, dewletê pêvajoya restorasyonê daye destpêkirin. Di vî warî de jî bi ser ketin. Ji bo vê yekê jî ji mirina Türkîs sude werdigirin. Niha, dewlet xwe restore dike û navgînê şerê taybet wê bênxurtir û berfirehkirin.....

Bi dîtina we di raporê de têkiliya şerê taybet û bûyerê çawa hatiye danî?

● Têkiliya wan hîc bi hev re nehatiye danî! Xewnerojek hate afîrandin. Susurluk hîc ne giřing e û ne milad e ji.... sed mixabin sistem ji bo ku qirîjîyen xwe dawesîne, ji vê bûyerê sude werdigire û xwe ji nû ve bi re dixe. Diwazin têkiliyen şera qirêj û bûyerê qut bikin. Bi vê yekê jî râpor nema dikare bi kérî tiştekî bê! Ji aliyeke din ve divê bê diyarkirin ku hêzîn çepgir û şoresser ji vê rewşî bi şeweyki têr suds wernegirtin. Me rûye şerê taybet yê qirêj û hov diyarî raya gişî nekir. Enerjiya me ya siyasi beredayî bi me dan xerckirin...! Ewqas derfetên mezin di avê de cûn....

Hün daxuyaniyêne Mehmet Elkatîm yê weki "Vicdanê min ne rehet e" û "Şitem di nav dilê min de weki birîn ma" çawa dinirxînin?

● Binérin! Baweriya min bi gotinen fermandarê gişî yê cendirmeyan te. Ji ber ku rast dibêje? Hebûn û nebüna JITEM'ê ew qas ne giřing e. Jixwe rêxistinêne dewletê yêne legal hemû ji bo vî karî têdikoşin. Daxuya-

niyên Elkatîm hîc nejidil in. Bi dîtina min, hedefen derewîn pêk tîne. Lî, divê bê dîtin, partîyen siyasi hemû şaxen şerê taybet in. Hêstirê van herdem hêstirê tîmsahan in!

Baş e, derdorê artêşê li hemberê bûyerê bêdeng dimînin. Hün helwesta artêşê çawa dinirxînin?

Ji bo wan helwesta herî baş ev e. Lewra bi vê yekê xwe li dervayî têkiliyên qirêjî nişan dan û berpirsiya mezin li rêxistina polisan hate barkirin. Edî xwediyê rejimê yê rastin bi awayekî zelal derket holê. Ji aliyeke din ve jixwe pêvajoya restorasyona dewletê bi pêşengiya Serkaniya Giştî ya Artêşê dihat meşandin. Ji ber vê yekê di vê qonaxê de bêdeng man û raya gişî jî piştgiriya wan kir. Di wan rojê dawî de, ji aliye hêzîn çepgir ve jî bi awayekî taybet li ser pêşverûtiya artêşê politika têne meşandin.

Birêz Parlar, ev rûdanê dawî ji bo pêşeroja şerê taybet ci nişan dijin?

● Divê mirov bala xwe bide, Rapora MGK'ê ya ku di dema rapora MİT'ê de hatibû amadekirin. Pêwist e ku, mirov gotinê der barê nûfusa kurdan de bi şeweykî hûrbîn bide ber ronahiyê. Bi van gotinan diyar bûku, ji vê pêvajoyê sun ve şerê taybeti wekî berê bi metodê tundraw ne ma wê bê meşandin. Edî di rojê de, "Şerê Bêdeng, Şerê Demokrafik (nuflus)" wê cihê xwe bigire.

Di qonaxa pêşîya me de, wê hewl bidin ku rêxistinêne kurdan yên xweser ji holê rakin û kanêne wan ên aborî ziwa bikin. Dibe ku, hin qaşo mafêni kurdan binasin. Ji bo weşanêne mîna Sabah û Tanê dê zimanê kurdî were serbestkirin. Ji iro ve em nişanen "şerê bêdeng" ji Diyarbekirê disîn. Rûdanê gelek xirab pêk têne! Le mixabin çalakiyêne li dijî şerê qirêjî tene kirin, têrê nakin û raya gişî bi rewşî nehisiyaye.....

Dîmenek ji mîtinga HADEP'ê ya li dijî çeteyan û şerê qirêjî.

Rapora Komîyona Susurlukê ya Meclisa Tirk hefteya çûyi hate daxuyandin. Lî serokê komîyonê ji di nav de râpor ne bi dilê tu kesî bû. Me li ser vê râporê dîtin û ramanen kes û saziyên demokratik pirsin.

Cigîrê Serokê Giştîyê HADEP'ê Güven Özata, di nirxandina xwe de bi taybeti bal kişand ser aliye râporê yê huquqî û da zanîn ku di vî warî de rola râporê nîn e. Komîyon ji bo haşkirina raya gişî hatiye sazkirin. Özata der barê pêbawerbûna râporê de dosyayêne ku rayedarên HADEP'ê pêşkeshî komîyonê kiribûn, bi bir xist û wiha got: "Ev râpor ji aliye daghehan ve wekî delîl nayê pejirandin. Mirov nikare bêje ku bûyer bi awayekî dörfireh hate lêkolandin. Baweriya mirov bi râporê na-yê."

Cigîrê Serokê HADEP'ê Özata, der heqê helwesta hikümetê de jî daxuyand ku hikümet hewl dide bûyerê bi bazarê naxwe bincil bike. Özata wiha axivî: "Li gorî gotina Demirel di nav bûyerê de sê rayedarên mezin ê dewletê hene. Lî tişten pêwist nayêne kirin." Özata da zanîn ku ji bo çareserîyê kêseya kurd tu tiştekî ku hêvî dide mirov nîn e."

Sekreterê Giştî yê DBP'ê Fehmi Demir, bal kişand ser rêxistinêne veşarî û kuştinê nedîyar û da zanîn ku, râpor bersiva pirsin pêwist nade. Armanc bincikirina bûyerê ye. Di râporê de gelek súc hatine destnîşankirin, lê belê súcdar nehatine diyarkirin. Demir di dûmahîka axaftina xwe de ev tiş got: "Balkes û komîk e! Komî-

yon ji 9 endaman pêk tê, ji wan 6 endaman têbiniya dijberiyê (şerha muhalefetê) danîne bin hinek xâlén râporê. Hêjayî go-tine ye, tişten ku bi salan ji aliye şoresser û welatparêzen ve dihatin gotin, niha ji la-yê herkesi ve têne zanîn. Lî, râpor ji pêse-rojê mirov hêvidar nake."

Wezîrê Berê yê Mafêni Mirovan û Mebûsê CHP'ê Algan Hacaloğlu, bi taybeti li ser aliye siyasi yê bûyerê rawestiyâ û da zanîn ku, di râpora komîyonê de bûyer wekî rûdaneke adlî tê dest nîşankirin. Hacaloğlu diyar kir ku bûyer pîralî ye û şaxen wê gelek in. Hacaloğlu girêdayî wan daxuyaniyan wiha peyivî: "Bûyer bi tenêne kirina rayêdarên rêxistina polisan hin tetikkêşen ku li ser navê wan dixebitiyanne. Di vi warî de, berpirsiya kesen ku rî dane wan kirinan ji kesen ku ev çalakî pêkanîne girêngit e."

Mebûsê CHP Hacaloğlu da zanîn ku arîşeya bingehîn ya li Tirkîyê ev e ku sistema huquqê girêdayî rêxistina polisan e. Wî bi bir xist ku dozger bi tenê dikarin li gorî belge û delîlen polisan tevbigerin. Mebûsê CHP'ê Hacaloğlu got: "Pişti bûyerê, bi qasî meh û nîvekê di mala Çatlî de lêkolin nehate kirin. kesî nikaribû vî karî bi cih bîne." Hacaloğlu diyar kir ku ev râporê agahdariye ye û bûyerâ Sûsurluk bi tenê serê aysbergê ye." Mebûsê CHP'ê Hacaloğlu got ku dewlet qaçaxen qanûnê di nav tîmîn taybet de wekî tetikkêş bikar tîne, di râporê de têkiliya kêşeyâ kurd û bûyerê nehatiye danîn.

MAZLUM DOĞAN

Serekomarê berê yê ûranê Abul Hasan Benî Sadr:

Ji kuştina Şerefkendî û Qasimlo giregirên ûranê berpirsin

Dewletê ku welatê me dagir kirine, terora li ser gelê kurd bi sînorêne dewleta xwe sînor nekirine. Her wiha li derveyî welêt jî êrîşan dibin ser rewşenbîr û rîzanêne kurd. Bi taybetî ûran di wî warî de li pêş welatêne din xuya dike. Di hejmara meha avrêla a The Middle East de CHRIS KUTSCHERA bi Serekomarê berê yê ûranê Abûl Hasan Benî Sadr re hevpeyvînek çêkiriye. Ev hevpeyvîn li ser kuştina Sekreterê Giştî yê PDK'a ûranê Seid Şerefkendî ye. Benî Sadr li ser rêx-istinê terorê yê ûranê tiştene balkêş dibêje, SAMÎ BERBANG ew hevpeyvîn li kurmancî wergerand û em wê pêşkêşî we dîkin.

di rezbera 1992'yan de Serokê kurdêne ûranê Seid Şerefkendî li Berlinê li Xwaringeha bi navê Mykonos, digel sê hevalen xwe di civîneke siyasi de hate kuştin: Wekî berpirsê ve kuştina, ku dişibe karê mafyayê, ûran hate bîra her kesî.

Darizandina bersûcêne vê êrîşê di kewçera 1993'yan de dest pê kir. Cigirê Wezirê Karê Derve yê ûranê Cevad Zarîf tiştene ku di dadgehê de hatin gotin wekî buxtanekê bi nav kir û got: "Ez hebûna kesekî ji nava hikûmeta ûranê di nava vî karî de yekcar red dikim û tu têkiliyên hikûmeta ûranê bi çalakiyeke li derveyî welêt re nîn e."

Lê Dadgeha Berlinê bi vê gotinê baweriya xwe neanî. Di rastiya xwe de rayerdaren dadi, yê alman ew qas ji berpirsiya ûranê ya di vî karî de bawer in ku di adara 1996'an de Dadgeha Bilind a Federal, fermaneke navneteyî ji bo girtina Wezirê Karê Saloxiyê yê ûranê Ali Fallahian derxist.

Di vê dozê de yek ji şahidêne herî gi-ring Serekomarê ûranê yê berê Abûl Hasan Benî Sadr e. Benî Sadr li dadgehê got ku bîrîyara kuştinê ji aliye Serokê Ayînî yê ûranê Ayatollah Ali Xamaney û Serekomar Haşemî Rafsançanî ve hatîye dayîn. Benî Sadr hinek agahiyêne berfirehtir ji li ser vê mijarê dan.

Li ser çalakiyên rejîma ûranê yêne ku ew li derve li hemberî dijberen xwe pêkîne, we ci agahî dan dadgehê?

● Agahî û rastî bi serê zêde tiştîkî

nabêjin, dema yek peywendiyan di navbera wan de û ramana cîhanî ya li pişwan agahiyâne û avadaniya wan rave neke. Tiştê ku min kir jî ew bû. Min avadaniya terorist a dewleta ûranê ji hev parce kir. Min nîşan da ku bi wezîriyên cur bi cur ve gi-redayî 17 rîexistin bi van çalakiyan dadi-kevin. Min dikaribû ji dozgerê Berlinê re bibêjim: "Ev in rîexistin digel van fonsiyonên xwe, ev in berpirsêne wan nav bi nav." Her parçeyekî agahiyâne,

meney dikî, tê wê wateyê ku ev kuştin ji hêla oli ve nehatiye erêkirin.

Hün giregirên ûranê bi girtina bîryara kuştina kesêndijber tawanbar dîkin?

● Bêguman. Di sala 1987'an de Serekomar Rafsançanî bîryarnameyek weşand. Di wê de dihat xwest ku lijneyeke taybet ji bo karêne pir nehêne ku na-

dane ku li Xwaringeha Mykonos li lîne di 17'ê rezbera 1992'yan pêkî. Ev karê qirêjî ji yekî wekî Fallahian nehatiye hiştin?

● Fallahian xizmetkarê sistemê Bi serê xwe nikare jiyana kesî jî bigan ji bîryara mirina kesî bide, heşa ku piştrast be bi destûra vê yekê ku ji Rêberê oli ve hatiye dayîn. Her wiha vê bizane ku ev tişt ji bo parastina jewendiyê rejîmê ji baş e.

Heman tişt ji bo kuştina Sekreterê Giştî yê PDK-î yê berê Şerefkendî, Qasimlo (di 13'ê tîrmeha 1989'an de Viyanayê hate kuştin) ji rast e?

Belê, heman tişt e, heta li wir rezelaltır e, çimkî mirovên ku Qasimlo kuştina rasterast ji aliye Rafsançanî xwe ve hatibûn şandin.

Ji bo ci giregirên ûranê dijberen xwe ne û heke ew hate kuştin wê kuştinsin û kêse ji holê rabe.

● Na... Lê kesê ku ûranê idare di wisa bawer in ku kurd girêdayî serokê xwe ne û heke ew hate kuştin wê kuştinsin û kêse ji holê rabe.

Di serdemâ Qajar û Pehlewî de ji man tişt hebû. Molla peyrevêne van despotan in. Sedemeke din heye, sedemeke navxweyî. Bi kuştina van dijberen xwe yê li derve ew dixwazin her kesî bire.

ABÛL HASAN BENÎ SADR

Kesê ku ûranê idare dîkin, wisa bawer in ku kurd girêdayî serokê xwe ne û heke ew hate kuştin wê kurd bitirsin û kêse ji holê rabe.
Di serdemâ Qajar û Pehlewî de ji heman tişt hebû. Molla peyrevêne van despotan in.

her rastiyeke di nava çarçoweyekê de bi cih dibe. Bi mebesta daxuyandina vê yekê dozger ji min re got: "Niha her tişt zelal e." Lê min rave kir ku di nava çarçoweyâ Vilayet Fakih û li gorî Qanûna Bingehîn a ûranê ji-bilî Rêber (Ayatollah Xameney) kes nikare cezayê kuştine bide yekî.

Ne mola, ne jî wezîr dikarin bîryareke bi vî rengî bi serê bigirin. Ji aliye bîrdozi ve jî negengaz e ku yek bêyî fermaña ayînî ya ku ji hêla Rêber bi xwe ve tê weşandin, were kuştin. Ev ne bîryareke siyasi ye. Rejîma ûranê jî nikare van gotinê min red bike. Dema rayedarên ûranî bibêjin tu heqaretê li Ali Xameney cih digirin.

bin mijara bîryar û nîqaşen li meclisê, bê avakirin. Di van karêne nehêne de avakirina têkiliyên pê piştrast bi welatêne biyan re, kirîna çekan û nêçîra dijberan jî hene. Di vê lijneye de Xameney, Rafsançanî, Velayetî (Wezirê Karê Derve), Beşaratî (Wezirê Karê Hundîrîn), Fallahian (Wezirê Karê Saloxiyê), Mohsin Rezay (Fermandarê Pastaran), Reysarî (serokê berê yê karê saloxiyê û serokê buroya taybet a Xameney) Hicazî (serokê karê saloxiyê li buroya Xameney) cih digirin.

Nexwe Xameney û lijneya wî ya taybet bîryara kuştina Seid Şerefkendî

*Çend kes tevli kuştina Seid Şerefken-
di ya li Berlinê bûn?*

● Kazim Darabî (îranî) çalakdar, li baregeha xwe ya li Berlinê xebatê dike. Wi bi alikariya çar kesen lubnanî: Yusif Amîn, Abbas Rahîl (şopa tiliya wî li ser çardexurê hate dîtin) û Atallah Ayad ev kar kirin. Lî serkêşê komê Abdul Rahman Banî Haşemî ye ku bi navê Şerîf jî tê nasîn. Deh roj berî cînatetew di ser Polonyayê re hat Almanayê. Li ser wî pasaporta lubnanî hebû û di ser Lubnanê re disa vegeriya Îranê. Mîna du birayênen xwe, Abdul Rahman Haşemî jî ji bo Wezîriya Agahî û Ewlehiyê (VAVAK) dixebe.

We çawa ev agahî giş dane hev?

● Hinek agahiyê ji aliyê çavkaniyê min ên li Îranê ve hatin berhevkin ku navekî gelemperî 'A' li wan hat kirin. Du mirovîn din jî bi nehêni ifade dan dozgerê alman. Ev wekî B û C têna bavkirin.

Kî ye ev çavkaniya ku wekî A tê za-nî? Pişti 15 salî hê zilamîn we di na-va rejîmê de hene?

● Hinek peywendiyê min hene, ne tenê bi dilxwazên min re. Di nava rejîmê de hin kes hene ku ji rîberên rejîmê cuda difikirin. Ji ber vê yekê di sala 1984'an de min hin agahî ji mirovîn nêzî Ayatollah Hussein Montazerî gitin. Niha ew mirov nêzî kurê İmam Xumeynî Ahmed Xumeynî ne.

Ew kes ji Xameney cuda difikirin, hinek ji wan hatin kuştin, hinek vederbûn, lê yên din hê jî li Îranê bi nehêni dixebeitin; ew bi min ewle ne. Ew başdizanîn ku ezê agahiyê ku wan ji min re sandine belav bikim û nasnavê wan ve-

SEID ABDUL RAHMAN QASIMLO

şêrim.

Kî ye ew şahidî navdar C? Ew bi ifadeya xwe bû sedem ku dozgerê Ber-linê der barê Xameney de fermana gir-tinê derxe?

● Min soz daye ku ez navê wî nedim. Lî divê ew ifadeya xwe bi awayekî vekirî, li ber çavên rojnamevanan bide. Ewê ji bo ewletiya wî û malbata wî

başdır bibe. Wî di gulana 1996'an hewl dabû ku di ser Pakistanê re ji Îranê bireve.

Wî ci tişt eşkere kir?

● Ew hemû aliyê awayê tevgerîna timê kujer, kîtekît, dizane û ji dozger re da xuyakirin ku dema yek weki serkêşê rîxistinê tê hilbijartîn (wekî Abûl Rahman Benî Haşemî di kuştina Sîd

Serefkendî de) ji Rêber nameyekê werdigire ku tê ew kuştin ji aliyê olî û siyasi ve tê erêkirin. Erêkirina kuştinê divê bi awayekî niviskî hebe û ev belge paşê dikeve arşivan, her wekî dema Şah. Pişti wergirtina fermanê sixur komekê dişine cihê bûyerê, ji bo nirxandina rewşê, berî ku kujer bêş sandin. Şahid B peyitand ku serokê timê kujer Abdul Rahman Benî Haşemî ye. B gelek tiştan dizane, lê nikare bi serbestî bipeyiye, lewre hê ji malbata wî gelek kes li Îranê dimînin.

Cîma we ev agahî zûtir nedan der?

● Min xwest ez di sala 1994'an de belgeyekê bidim dadgeha li Parîs ku kujerên Şapûr Baxtiyar lê dihatin dari-zandin. Lî ez gelekî dereng mabûm, dadgehê dawî li lêkolîna anîbû. Ji dest-pêkê ve ez hevkariyê dikim di lêkolîna kuştina Şerefkendî de.

Hûn bawer dîkin ku dadgerê alman ser dozê bigire?

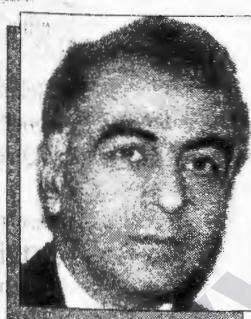
● Niha hevkariyek xurt di navbera hikûmeta Tahran û Bonnê de heye, lê ez rî nadim ku hevalbendiyeke di vê mijarê de di navbera rejîma Îran û Almanyayê de çêbibe.

Wê ci bandorê li hundir bike, heke dozgerê alman bi awayekî fermî di doz-nameyê (îdianame) de Xameney serme-zar bike?

● Ewê bibe dawiya baskê tundraw ê rejîmê. Ew karê xwe bi darê zorê dimeşin. Ew azîn heta vêga bi kêt hat, lê dema rastiyê nêzîk e. Her wekî rejîma Şah, ev rejîm jî wê fêm bike ku tundrawî û şantaj bi kêt nayêne ëdîne li hundir û ne jî li defveyî Îranê.

Polîkmedarê dirinde û rasiya gelê kurd

MEDENÎ FERHO

Guhertinê demsalan ku bandorê li sed-salan dîkin û paşê di nava civakan de dibine sedemê guhertinê mezin. Di demjiyanê dîrokî de hatiye diyakirin ku jiyana birûmet û têrnix li Rojhilata Navîn dest pê kiriye. Her wiha stana Kurdistanê, ku iro pêgîh û dergûşa şaristanî û zanistiya cihanê tê hejmartin, di nava destzariyek bêzar de dinale. Iro jî ev kûlokeyê, bextreşî bi dijwari berde-wam dike. Demsalan şilemenê û hêviyê, dema cihê xwe dane demsalan hîşk û ziwa (astropîkal), komên xelkê pêwistî cihguhertinan û koçberiyê bûn. Deşten têrşînahî, qeraxên best û çemên ji kuşîlîk û darmêweyân xemî-landî, çiya û newalîn têrدارستانî û tijî kanî û dewlemendiya binerdê bala serdar (komutan) û bazirganan bi xurî kişand.

Serdestiya li ser xweza, lawir û geyanîşen şînahî, girêdayî şerîn dijwâr bû, ku komên xelkê di bin qirkirinê diljorî re derbas bûn. Ji ber ku jinkokên mîna pîreka Neron delalî û xweşkahî di dûşa şîrê keran de didit, jinkokên mîna Kleopatra jî ku şermûtiya xwe bi zilamîn mîna hesp û xedenan re biqadîne, pêwistiya geyayê dermandeyî didit. Şewitandina

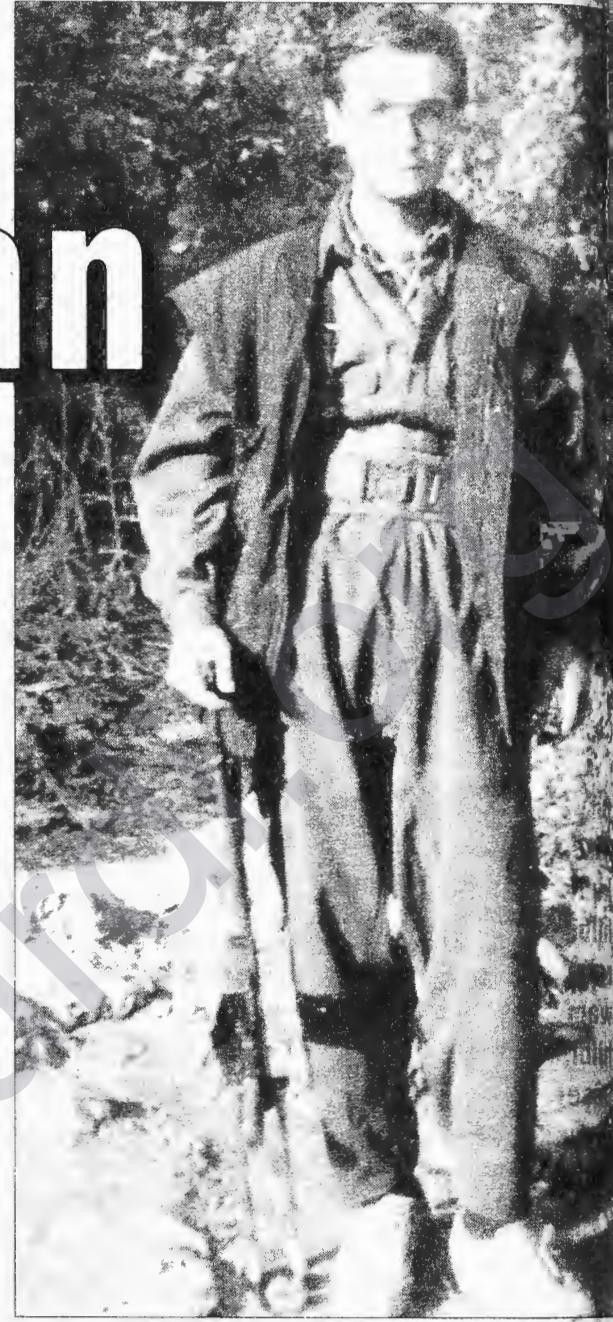
Romayê nexweşîyeke giran bû di honandin û hestêner Neron de, fêristiya Sezar girêdayî meterîs û eniyêni bi qazoxan hafî rîzkerin ve girêdayî, bû. Ew qoqê serê Napolion ku di navbera her du milen wî de çıkışandî bû, dema li dora xwe dinêri mîna lawîrê beraz pêwistîya zîvirandina laşê xwe tev didit şermezariya dilzariya wî bû. Bidestxistina Berlînê ya berambêrî loda laş û terman a 1'ê gulanê ku Jukov pê serketina xwe xelatgirî Stalîn kir, di dema iroyîn de hew qasî ne balkêş û bûyerên giřing in.

Li hemberî pêkanîn û bûyerên van mirovîn sereke yên dîrokê, lawira biçûk mirovîn bêhtîn têgihişîn û azmûneyen sîdgir dane mirovîn. Di nava komên xelkê kurd de efsaneyen pir balkêş li ser jiyana mirovan hene. Gelê kurd, lixwe leyistin û pîkola zêde ku bandorê li çarenûşê dike, bi mînaka mirowa ku perê wê (bask) çêdibin, tînîne ziman. Ji ber ku di dema mirina mîrowê de perê wê çêdibin û ew difire. Fira mîrowê guhertina çarenûşî ye, ku vê lawira biçûk dighîne dawiya jiyân. Çirokek biçûk û balkêş li ser mîrowan û neçekirina kûlmîrowan di axa nikarokî de jî heye. Gelê kurd li hember perçiqandina û pêlêkirina mafe xwe her û her bi galgalen dekî û sergirî, ya dilê xwe dane der û ji bo nîfşê pêşerojan 'nejbirî' anîne ziman. Kurd, axarenga nikarokî telî kîlsê diken, tevlî axê diken û avanîyen xwe pê çedîkin. Ji bilî vê, ji bo kêtik û kurmikan, axa nikarokî dibin koka mîwan wer diken.. Kurd vê rengeaxê ji bo pir tiştan bi kar tînin.

Lê di nava bûyerên dîrokî de ku bi gişî paşverûyi ne û demjiyanê reştarî bi ser jiyana komên xelkê de anîne û bûne erdeya ser ronahiya Şeşimstana pîroz, mîna vê dema tevlihev û têrxwîn, her dem leystikê tê xap û rîp li ser gelê kurd hene. Bawerî ew e ku vê demê, rîveber û serdarîn kurd ku hewl dane bûne hêvî û bawerî ji komên xelkê re, mîna demê berê nayêne xapandin. Li hemberî politîkmedarê dirinde ku hebûna gelê kurd nebûna xwe dibînîn. Yek ji van politîkmedarê dirinde di van rojîn dawî tê kewîfî, çû. Berî ku bikewite bi salekê, yanê di sala 1995'an de jara dilê xwe ku bû kolinceke silêmanî kete serdilkê wî û kewitand zerkî nava komên Anatolya kir. Di van rojîn dawî de ew gotin û galgalen jařî ji hêla medya tîrkî ve bi semivîsen xêzik qalîn radigîhînîn û hismendiya komên xelkê tevlihev dike. Hebûna vî mirovî politîkmedarî dirinde bi demjiyanêke barûd û agirsotia Tîrkiyeyê şeniqandina mirovan dest pê kiriye. Ji wê rojî û vir de (1960), dirinde-hiya wî her û her bi xwîntîji berde-wam kiriye. Gelo, ev mirov bi qasî Mîrowekî ne hêjâyî nîrx û pesindanê ye.

Goman tê de tune ye ku rastiya maf û mîdarîyê ji bilî hezî û xurtiya leşkerî û dîberî diplomasîyeke bi rîkûpêk û honandineke ramangirî û wêjeyî nayê bidestxistin. Hêza leşkerî tîrsa dilan e û parêzgeriya li hemberî zordariyê ye. Diplomasî gotin û têgihiştina cihanê ye.. Her wiha ramangirî û wêjeyâ xurt bi rîkûpêk avahiya hest û hoyêneteweyî ne ku di pêşerojan de serfiraz û jîndariyê bibînîn.

Torinê Kal Saîdî Doxtor Orhan

W elatê mayo newe Çûkûrova. Ney ardî di bî mîlyona kurdî estê. Kal Saîdî nara dewletê tirkî ma welatê xwi ra qewrunenê vera Çûkûrova. Sûkanê ci di, dewanê ci di, şima vajê arde ci di ma kurdî pir biye.

Keye embaz orhan Ersöz jî ze kurdê bînan rewnara ameyo Çûkûrova. Îna hali ra ameyê. Ew ta.

Ma Adna di Özgür Gündem newe akerdbî. Roj bi roj welatpare zî ameyê ziyaretê ma. Rojê jî embaz Orhan Ersöz amebî. E rojandi ma pê silasna. Sera neway û dûdi bî. A ser ey Fakulta Tîpa Çûkûrova qedîna, newe bîbî doxtor. Mi ci rî vat: "Ma wazenê cîwanê kurdî e wanenê wa bere rojnameye bixebyî. Ma îna nesilasname. Eger wextê to esto, marê alîkarî bikeri."

Doxtor orhanî vat: "senî wextê mi çiniyo, beno embaz. La belê cîwanê nika lec kerde xwi sere, heme jî wazenê şirê gerîla. Pahdoyê çend rojan di di embazî rişte. E embaza teypa Doxtor orhan fîna ame ma ra persê îna bikere.

Doxtor Orhan wexto ki qisey kerdê jî çimanê ci hewa yê. Min qet roje nêdîna awire ey tirş bo.

Merdim eyra kefxweş biye. Ma Adnadî newe bî, ay ra kemasiya ma bol bî. Wexto ki o ameye ma hetek, kefe ma weş biye. Orhanî koñidi

kemasî diye ew ca di alîkarî kerdê.

Roje fina amebî ma hetek û vat: "Ne embazî ma riş şimarê tayn kemasiyê îna esto. Na roj ra bahdo îna bî merdimê şima. Ay ra îna sero vinderê. Raşti kes vajo ki ne embazê ma riş şima rî tayn sist ê. Bahdo névajê embaza ne merdimî katî ra diye û çekerdê ma sero." E roje sıfeyîn ma di heyecano gird estbî. Mi va doxtor ti qet nekewi kaxi, ma şenê hesab re îna ra bêrê." E embazî hindê hîre serî rojnamey di mendî. Bahda mora abiryayî. Nika hina se kenê ez nêzana.

Newrozê neway û hîrin Adnadi serhildan zaf xurt virazyâ. Ayra dewletî tirkî harbî û zulme xwi gird kerd. Nezdiya pansey merdim dirbetin, hîre kurdî jî şehîd kewt. E ki zaf dirbetin bîbî, îna berdê neweşxane, e bînî jî keyand û cadê avûqatê ma di kedê weş. A rojan di Doxtor Orhan û doxtorê bîna vîstûçahar seatî gerweyayê. Doxtor Orhan şew û roj a ta na ta xizmetê xurt dayê neweşa.

Ezî şiya cado neweşan. Mi wewna doxtoro fina geryeno. Mi vat: "doxtor tiyê senînê?" Ey vat "Ma eza senîn bîaya. Kutika gird-werdî, cinî-merdê-nevato, kam vijiyayo ci ver nawopa. Mayê neresnenê dirbetina. E ki nînan kerdo seyrase dijminî yo. Çimê dewletî sur biyo. Nay ra vêrî se

vaja. Ne roja tayna mi dijmin silasna. Însanetiya nînan hendê zereyê nêmendo. Dirbetinî newetorê şirê newerxanî jî. Kam şîyo newerxanî polîsa teqsaya û berdo cado sorgî. Ma destra çicî ameno mayê kenê. Embazê bînî nika mahla di keya miyan di xizmet kenê. Tayn neweşî estê xeber nêdanê ma jî. Ez tersena ki merdimi veşî bîmrê."

Bahdoyê Newrozî çend mergî raverdbî, fina ame rojname û vat: "Mi rî tayn vijya, ne rojandî eza şira Egîl. Kêfê mi welat ra yeno, ta belê 'çîna esto."

Çend finî ma sûka Stanbolî de jî pêî dîna. Waya Orhanî Gûrbettelli Özgür Gündem di bî. Ay ra Doxtor şîye amayê. Roje pahesaya Doxtor şîyo gerîla. Serê raverd nêraverd Doxtor Orhan, Rojnamevan Mehmet Şenol û çend embazê xwiya sûka kûlpti şehîd kewtê.

Malbatê ne embaza şiyê Lice qandî cesed ê îna bigîre û biyare. Lo bel dewleta tirkî birayê Orhanî û biray Mehmet Şenolî hîris rojî kerd çîm bind û daye îşkence. Îna neşâ cesedê birananê xwi bigîre.

Torinê Kal Saîdî Doxtor Orhan estareka Amedî. Ey xwi vîra mîk erê.

ZÜLKÜF KİŞÂN

Hûn, yêñ ku dikolin gora min, binêrin!
Çawa hêrs dibim,
dihejim.
Çawa gjî dibin müyên laşê min,
Niha hêrs ketime.
Ji we re,
bibînin!
Çawa dilerizim
û dilerizînim cîhanê.
Kî dikare rawestîne vê hêrsê?
Kî dikare vemirîne vê rivînê?
Bela rakin serê xwe ger hene.
Qaxibû dixwazim... Qaxbû!
hêrs ketime,
hêrs ketine min...qaxbû...

H. SEFKAN

'Şagirtê te di rêça te de ne!
Li ser navê malbata wî -
SEVDA ELDEMİR

Min nizanî çiye mirin,
çiye kaştin.
Mirov im ez.
mirov im ez pir hez dikim ji mirovan.
Ji bêhna gulan,
xum xuma ava çeman.
Bi bililan re min distra,
bi têlén bi strî
pêçan bedena min.
Min gul dane ber bêvila wan!
Qîlên xwe di nav parsuyê min de
çikandin.
Ez kenyam.
Çi bikim mirov im ez.
Hez dikim ji mirovan.
Dest pê kirin pişti kenê min.
Bi lêvén xwe yêñ torim.
Sînga dayika min şeh kirin,
Bi desîén xwe yêñ sor.
Ji serî heya pê,
bedena destgirtiya min pivan.

● 15.04.1963

Kovara Deng, dest bi weşanê kir. Ev kovar bi kurdfî û tîrkî mehê carekê derdiket, berpirsiyarê karê nîvîsan Yaşar Kaya bû. Pişî hejmara yekemîn, Celal Ergün bû berpirsiyarê karê nîvîsan. Berpirsiyarê weşanê ji Medet Serhat bû. Di kovarê de nîvîsîn siyâşî û çandî cih digirtin.

● Avrîl 1985

Hunermend û şoreşger Sefkan şehîd bû. Sefkan di sala 1961'ê de li Çemîzgezeka Dêrsimê ji dayik bû. Ew heya 1980'yî bi taybetî li bajaren Amed, Elezîz û Dêrsimê; hem hozantî dikir hem ji endamekî Partiya Karkerê Kurdistan bû û xebat dikir. Pişî 12'ê rezberê bi demekê der-

basî Almanya bû, li ser bingîha pêşxistîna çand û hunera kurdfî bi çend hevalen xwe ve di navbera 1982-83'an de Hunerkom (Yekîtiya Hunermendêne Welaiparêzêne Kurdistan) ava kirin. Pişî demekê, ew vegeriya welêt û teví refen gerila bû. Di sala 1985'an meha avrelê de li Başûrê Kurdistanê şehîd ket.

● 18.04.1992

Enstituya Kurdfî ya Stenbolê ji aliye hin rewşenbirêne kurd ve hate damezirandin. Avakaren enstituya ji van kesan pêk hat: Musa Anter, Yaşar kaya, Feqe Huseyin Sağnîç, İsmail Beşikçi, Abdurrahman Dürre, İbrahim Gürbüz, Cemîd Bender û Süleyman İnanoğlu. Musa Anter Serokê Enstituya hate hilbijartîn.

AWIR

Pena Kurd ji aloziyan rizgar bû

Biryar hate standin ku
rêveberiya Pena Kurd a
ku li Berlinê hatiye
hilbijartin karê xwe yê
rojanê û saziyê berde-
wam bike û sê kes bêne
hilbijartin da ku di
pêşerojan de kon-
greyeke giştî amade
bikin

PENa KURD, ji bo yekîti û ber-hembêziya nîvîsîkar û hunermendêne Kurdistanê, bi giştî her roja diçe gavêngirîn diavêje. Her wiha ji bo ku ragirtina li ser PEN a KURD, ji hêla Pena Navneteweyî ve, were rakirin, têkîlî û hîmdariya xwe zêde dike.

Pişî Kongreya Berlinê ku di 01.02. 1997'an de hate kirin, serokê kevin yê PEN a KURD birêz Huseyîn Hebes daxuyaniyek dabû çapemeniya kurdi ku di Kongreya Berlinê de endamên PEN a KURD tev besdar nebûne û gu-manên têr nakokî hene. Birêvebirêne ku di Kongreya Berlinê de hatibûn hilbijartin di qada navneteweyî û navbera nîvîskarêne kurd de têkiliyên xwe xurt kirin û li hemberî daxuyaniya serokê kevin Huseyîn Hebes derketin.

Bi vê bafîkê, Birêz Huseyîn Erdem, ku di damezrandina PEN a KURD de roleke mezin leyist û serokê yekemîn bû, têkîlî û navbera her du gruban de danî û xwest şikestikêne navbera wan rabin. Roja 16.03.1997'an di bin serokatiya serokê kevin Huseyîn Hebes de grubek nîvîskar li hev civiyan û rewşa Pena Kurd ya duh, iro û sibe guftûgo kirin. Ji rêvebirêne PEN a KURD ku di Kongreya Berlin de hatibûn hilbijartin, yek û serokê yekemîn ji di vê civînê de mîna şavdîr besdar bûbûn. Di civînê

de bîryara hilbijartina sê kesen ku têki-liyan bi Rêveberiya PEN a KURD re datînin û ji bo pêşerojan di karûbare teknîkî de bigîhin encamekê da ku ra-girtina PEN a KURD ji hêla PEN a Navneteweyî ve bête hilandin.

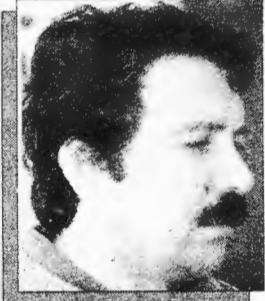
Di 05.04.1997'an de civîna her du hêlan li Kölnê hate lidarxistin. Kesen ku di vê civînê de besdar bûn û li ser pêşerojan PEN a KURD bîryar standin, ev bûn: Serokê yekemîn Huseyîn Erdem, Serokê duyemîn Huseyîn Hebes, Serokê Sîyemîn Haydar Işık, cîgîrê se-rok Dr. Zerdeş Haco, Malxwêt, Medenî Ferho, Nîvîskar Munzur Çem, Hel-bestvan Eskerê Boyik û Nîvîskar Ebû-zêrxan. Di vê civînê de bîryar hate standin ku rêveberiya PEN a KURD, ku li Berlinê hatiye hilbijartin karê xwe yê rojane û saziyê berdewam bi-ke û sê kes bêne hilbijartin da ku di pêşerojan de kongreyeke dorfireh û giştî amade bikin. Sê kesen ku karê kongreya pêşerojan amade bikin ev in: Huseyîn Erdem, Haydar Işık û Munzur Çem.

Ji bo ragirtina li ser PEN a KURD bête hilandin û di navbera nîvîskar û qadirşinasen kurd de têkîlî bête danîn û germahiyek dozparêziya gelê kurd bi hevreyî bête lidarxistin, her kesi ji deh-ma xwe de bê rawestandin, bîryareke dilxwestinî hate ziman.

MEDENÎ FERHO

ÇAVDÊRÎ

AMED TÎGRÎS

Mancoyê pîr mir

Kurd ji gurê dev bi xwîn û dir re dibêjin "Gurê Manco." Gurê Manco, gurê herî êrîşkar û birçî ye. Ew dijminê mirov û heywanan e. Bi taybetî zivis-tan-an har û dîn dibe. Çav di serê mîrat de sor û tarî dîbin û çi li ber bikeve digire û dixwe. Kurd ji tîrsî gelek nîfir lê dîkin: Dema heywanek wan li çiya û peseran li der dijmîne, wê demê qareqar û hawarek bi xwedîyê malê dikeve û dest bi nîfir an ji bi dueyan dike:

"Gurê Manco devê te bi kevir be û tu îşev rastî gayê me neyî inşelal!"

Dema xwedîyê heywan ji hewyanekî xwe yê mîzawir. Û şemûz ré hêrs bibe, wê deme ji dibê:

"Meylo Gurê Manco kezeba te derxe!"

Belê, Gurê Manco ew qas bi xezeb û dijwar e.

Gurê Manco jî di nav xwê de du cur in: Yê dupê û yê çarpê. Yê çarpê li gorî yê dupê hinêk heywanetî bi wan re heye. Nebêjin heywanetî ci ye? Madem ku gur in û ne însan in, divê mirov hêviya însanetiya ji wan neke, ya heywanetiye ji wan bike. Lî belê yê dupê ne însanetî û ne ji heywanetî bi wan re heye. Ji ber ku gurên dupê bi derengî û bêwextî bûne gur. Hîn demeke dûr û dirêj di ser gurayetîyan wan re derbas nebûye. Qanûna çêbûna van gurên dupê, ne wekî ya çêbûna xweristê (tebîet) û ya jîndaran e. Ne wekî ya gurên edetî (normal) ye. Bervajî wê ye. Ango heywanen din di nav proseseke (pêvajo) dûr û dirêj de, ji çarpêtîye ber bi dupêtîye ve diçin û di dawiyê de bûne dupê. Li gor gotinê dîrokbej û çîrokbejan, weletân gurên Manco yê dupê cîranê Mogolîstanî iroyî bû. Ew li wir li ser çiya û beriyêne bê av û zuwa di şikeftan de dijiyan. Bi navê Asena dêlegurek hebû, ji dupêtîya çêlikên xwe pir eciz bû. Ürîn û zûrenike pêket. Çiya hejand wê bi wê hêrsê çêlikên xwe yê dupê yek bi yek kire devê xwe û ji şikeftê avêt der. Mancoyê wê yê dupê, berê xwe bi aliye rojava ve kirin û hatîn Gulistanê. Ji wê rojê pê de Gulistan ket ber êrîşen Gurê Manco yê dupê. Gulistan bû Mancostan.

Taybetiyeke din a mancoyan ji heye. Ew ji, li Mancostanê, mancoyan dupê, dema pîr dîbin, devrê û devxwîntir dîbin. Di xewn û xeyalêna wan de, bi tenê xwîn heye. Ji derî xwînê çavêne wan tu tiştekî din nabîne. Xwîn dîsa xwîn...

Ew di nav xwînê de ji bêhtir ji xwîna mirovan hez dîkin. Dema çavêne wan bi însan dikeve, serêne xwe bilind dîkin û dizûrin.

Hefteya borî, li Guristanê-gurê pîr cehemî. Na, Mancoyê Pîr ê diranketî cehemî. Li ser cehemîna Mancoyê pîr, hemû Manco li paytextê Guristanê civiyan û zûriyan. Qesra xwîna mirovan kirin. Bi taybetî xwîna Kurdan. Ji her rengî Manco hebûn: Yê boz, yê şîn, yê reş... Yê pîregur, çêlegur û dêlegur... Xocegur.. Mancogur...

Gur dema li kîleka hev bin, bi hevdu re êrîşê mirov û heywanan dîkin. Gurên Manco tu carî piş nadîn hevdu. Wesiyetekî bav û kalêne mancoyan heye ku pişta kîjan bikeve yê din, wê demê hevdu dixwin. Dema yek ji wan birîndar bibe û bikeve erdê, yê sax hemû lê tên hev û wî dixwin. Niha li Guristanê rewşa gurên Manco xerabtir e. Hem laş ketiye erdê û hem ji, piş dane hevdu. Dê wesiyeta bavê xwe bi cîh bînîn û hevdu bixwin. Belê, bihar e, gurê Manco har e!

Mîrê Hêkan an jî Xwediye “Wêneyên li Sirgûnê” Cemal Abdo:

Xebata hunerî jî diplomasî ye

Huner bi gelek aliyen xwe balê dikişine. Tê gotin ku huner bi serê bedewî ye, mirov kare bi riya hunerê digel bedewiya jiyan û sirustê bedewiya çand û civaka xwe jî nîşan bide.

Hunermendê kurd Cemal Abdo bi hunera xwe vê yekê dike, nûnerê me yê Ewrûpayê MAZHAR ROJAVA bi wî re hevpeyvînek pêk anî.

Tu kengê pêhesiyayî ku tu kurd i?

● Xalekî min hebû, xalekî min î hebekî welatparêz, em zarok bûn hingê, wî helbestê Cegerxwîn rê me didan. Ez dibêjim ji wê çaxê ve ez pê hesiyame ku em kurd in, em ne ereb in.

Di hevpeyvînekê de tu dibêjî: ‘Dema biçük bûm, diçûme ser sînor û min bi pense têlén li ser sînor dibirîn, careke din ez vedigerîm malê...’ Ji bo ci te têl dibirîn, te dizanibû ku ew der sînor e...?

● Dema min ew têl qut dikirin, wê çaxê emrê min bûbû neh deh. Wê çaxê em zarok, me bi erebeyen têlikan dilis-tin, ji wan têlan li cem me tunebû, em jî diçûn ser sînor, me ew têl ji sînor jê dikirin, ew dikirin erebe û me pê dilist. La-wekî apê min hebû qaçaçtî dikir, diçûn serketê titûn dianî û ji binxetê çay dibir.

Hingê me digot, serketê û binxet, me zanibû hin mirovîn me li serketê hene û em bi xwe li binxetê ne. Yanê bi wê ma-na siyasi wê çaxê, min nizanibû... Bes min zanibû tiştek di orta me deh-heye.

Der barê sînor. û rewşa perçebûna

Portre

Cemal Abdo

Mîrekî kurd ê 35 salî, niha li Almanya li bajarê Axenê dijî. We şas ne bihîst, nebêjin mîrên kurd ji zû ve rabûne ji vê dînyayê. Lî jîxwe ev ji ne ji wan mîran e. Ji wî re dibêjin ‘Mîrê hêkan’ an jî Mîrhêk. Karê wî huner e û leşkerên wî ji hêk in Jiyana Mîrê hêkan li Kurdistanê dest pê kiriye... Ew li gundê Tiglîşê hatiye dinê. Wî heta sinifê 12’ân li Kurdistanê xwendîye, dûre, ji bo xwendina zanîngehê hatiye Almanyayê.

Gundê wan li binxetê li ser sînor bû û di biçûkaya xwe de çav bi têlén rasayı yên li ser bedena Kurdistanê diket. Tênedigihîst ka karê cendermeyan ci ye li ser dilê welêt.

Dema gotin tê ser zaroktiya wî, pêşî bi dilgeşî behsa bedewî û rengîniya xwezaya Kurdistanê dike. Lî ji nîşka ve dikeve nav xembariyekê, vê carê ji behsa têlén li ser dilê welêt ku Kurdistanê ji hev dike çar parce, cendermeyen tirk, qaçaxçiyen lingên wan di nav xwînê de mayî, dike.

Ji xeynî wan dîmenan, bêguman tiştekî din ê ku ji bîr û jiyana wî hîc dûr neketiye, hêk e. Ew ji baş nizane çîma lê

rî, rengên çekên pîrekan, çekên bêrîvanan, rengên ew pîrekên dihatin mast di-firotin, li orta sûkê li Tirbesipiyê.. Pîrka min bi xwe sîbê zû ez li pişta kerê siwar dikirim û du satil mast di destê wê de bûn, em ji gundê Tiglîşê diçûn Tirbesipiyê me mast difirot. Yanê tê bîra min, wexta pîrika me mast difirot ji ji me re deh şekir dikirîn û dixist serê hûçikê xwe û girê dida, heta em dihatin malê, dû re wê ew şekir li me parve dikirin. Yanê ew hûçik, ew serê hûçikê pîrika min, hê jî di bîra min de ye. Ew reng bi rastî ji wir hâline.

Pêwendîya te û hêka ji ku dest pê kiriye û çîma hêk?

● Ez nizanim çîma lê belê, biçûkahî, kêfa min ji hêka re pir dihat, min meraq dikir ka çawa çedîbin û çawa ji mirîşkan dadikevin... Ew kîliyên min ên dema zaroktiye ku ez li pey hêk û mirîşkan bûm, hîn li ber çavên min in.

Ji bo ci tu pêwîst dibînî ji hunera xwe re hêkan bikî malzemeyek an jî çavkaniyeke bingehîn?

● Weki filmekî mirov bi paş de vege-rîne ew kîliyên dema zaroktiya min li min vege-riyan. Mirov film di mejiyê xwe de bi paş de vege-rîne, vege-rîne, vege-rîne... mirov digihîje tiştekî, disa ez hatim li hêkê sekinîm.

A duduyan jî min çiroka hêkê xwend. Di çanda kurdi de, beriya İslamiyetê ren-gê kurdan yê kevneşop spî bû. Weki din,

belê, ji bo hêka meyleke wî ya xisûsi hebûye. Hêk li ku bûne ew ji li wir bûye, ne barê ser milê wî bûya ji, ew li dûv mirîşkan bûye, heta dîtiye ka hêk çawa çedîbin.

Cemal Abdo ji bo wêneyên xwe dibêje, ‘wêneyê sirgûnê’, lê belê, idia dike kureng, motif û çavkaniyê wî ji Kurdistanê ne. Mîrê hêkan alîgire hunera ji dil û xweser e. dibêje, divê hunermend ji herkesi bêhtir bisibe xwe

Abdo mirovekî devlikên û xwessohbet e. Lî dîsa ji di tabloyen wî de weki ku ev rûgeşî û germahî di awira pêşî de xwe nîşanî mirov nadîn. Di wêneyan de êdî zehf êş û azarê gel û mirovîn kurd xuya dikin û mirov dixin nav xembariyekê. Her ci Abdo, xwe û wêneyen xwe ji hev dûr nabîne. Cemal Abdo dibêje: ‘Rûyê min dikene, lê nava min ne weki rûyê min e, ew bi xem û derdan dagirtî ye.’ Li gorî Abdo, divê ku hunermend di hîşyarkirina civakê de barekî giran hilgire. Ne bes e ku hunermend bi êş û azarê gelê xwe bihese, divê ew karibe bi hunerî, tiştina ji civakê re vebêje.

Pêşangehêن wî bala biyanan pir dikişînin. Cemal Abdo ne tenê li Kurdistanê her wiha li Almanyayê ji ev 17 sal in ku li bajarekî li ser sînor dijî.

hêk di çanda gelên din de jî, xwedî cihî ki girîng e. Ez paşî giham vê yekê ku hêk nîşana çêbûnê ye. Vêca min ji xwe re got: ‘Ez di biçûkaya xwe de bi vê hêkê re mezin bûme, ezê vê hêkê ji xwe bikim nîşanek û pê xebatê bikim.’

Hêk tê ci maneyê ji bo te an jî tu çateyan lê bar dikî?

● Hêk nîşana jîyanê ye, destpêka he tiştî ye, nîşana biharê ye. Her hêkek nîşana mirovekî ye. Ev mirov an hatiye kuştin, an hatiye perçekirin. Ev mirovên kihatine kuştin û çîrok û serpêhatiyen wan mirovên canê wan perçe bûye, di tablo-yen min de bi hêkên şikestî û hûrbûyi ha-tine vegotin an jî temsîkirin. Lî ev hê-hûrbûr jî bûbin di nav rengên bîriqande, hêviyê didin der.

Tê gotin ku tabloyen te ji ku dan bê-tir bala ewrûpiyan dikişînin, rast e?

● Ez li almanya ev 17 sal in kû dijin ez dikarim bibêjim ku dilê min kurd, mejiyê min alman e. Ji bo ci ez vî tiştî di bêjîm? Wexta ez resmekî çedîkim, gele êş xwîn, derd û zehmetiyê diximê. Demyek nêzîkî wêneyê min dibe, van tiştan de dibîne, weki ku tu du şimaqan lêx fêm dike. Yanê ez dixwazim resmî xwîbi çavekî ewrûpi bibînim, lê belê di na-veroka wê Kurdistanî be. Ez dixwazim mîletê ewrûpi min fêm bike. A min tu wêneyekî zilamekî birîndar çebîldi ewrûpi lê nanêre, ewê di ber re derbas bi-be, bibêje min tiştî wiha di televizyon

de jî dîtine. Lî belê dema hêka dibîne, bi wê dilgesiyê dihere li ber disekine, li vir tiştê ez dixwazim ez digêjimê.

Hunera kurdan ci tesîrê li ser ewrûpiyan dike?

Ewrûpiyan hunera kurdî hê baş nas nekîriye. Di çavê wan de em ji folklorê pêstir tiştekî din nizanin. Ji bo ku em vê nérîna wan bîskênen, divê em hunera xwe ya nûjen bi wan bidin qebûlkirin, lê ji bo vê ji divê em zanibin bi zimanê wan hunerê bikin. Em kurd ji xwe derdê xwe nas dîkin, bes gelo miletê dînyayê derdê me nas dike? Gerek e em jê re deynin ser seniyê û bibêjin were vexwe. Bi dîtina min zimanê wêneyê min zimanekî internasional e, ne hewce ye ez biştexilim, xelk dibînin û fêm dîkin.

Ci ferq di navbera temâşevanên kurd û ewrûpi de hene, dema li tabloyen te mîze dîkin kîjan çawa nêzîki wan dibin û reaksiyona her yekî ji wan çawa ye?

Temâşevan kurd dixwaze ku têkeve mejiyê wî, têkeve serê wî, an dilê wî pê xweş bibe. Mirovên kurd mesela di nav tabloyen min de ji tevan li ber ala kurd disekinin û bibêjin, 'gelek pîroz e.' Wêneyê din ji hene, ew jî wekî ya ala tirk pêwist in, lê belê zêde li ber wan na-sekinin. Rojekê mirovêkî kurd, yekî wekî diwarekî, hate pêşangeha min çav bi tabloye ku ala tirk li ser heye ket, got, 'Lawo te ala tirkan ji me re çêkîriye.' Halbûkî di wê tabloye de hovîtiya faşîma tirk min daye xuyakirin. Kurd zû germ dibin û zû dicemidin. Yanê divê em: miletê xwe fêm bikin, miletê me ci dixwaze û ewrûpi ji ci dixwazin. Mirovê hunermend di ber devê kerbetan de ye. Li aliye kî mirovên wî, li aliye kî ji mirovên ji derive. Ü her du jî pêwist in.

Tu tabloyen xwe çawa çedikî?

Beri ku ez resmekî çebikim, gelek caran li ser rûpelan diresimînim ku çiro-

ka wê, di serê min de bigihîje.

Tê gotin ku di navbera te û wêneyê te de nakokiyek heye. Mesela tu mirovêkî devlikan û her tim bikêf i, lê belê di wêneyê te de xwîn, êş û azar serdestiyê dîkin, tu jî xwe û wêneyê xwe ji hev dûr dibîni?

Gotineke almanan heye, dibêje mirovêkî ku gelekî dikene, gelek tiştê ên xembar tê de hene; ji ber vê yekê, divê mirov lê bikole û derxe. Wexta ez bi mirovan re didim û distinim, henekan dikim vir de wir de, ez ji wan re nikarim tiştê di hundirê xwe de bibêjim, lê belê ev zimanek e, bi vî zimanî ez dikarim tiştê di mejiyê min de ye, tiştê li ber çavê min e, ez dikarim wî tiştî bibêjim. Yanê ez li aliye kî û hunerê min li aliye kî din, lê belê tevî vî awayî ji her du disa dîgîhîn hev du.

Ji xeynî wêne tu ci karêñ din ên huneri dimeşîni?

Min zanîngeha mîmariyê xwendîye û demeke dirêj di televizyonê alman de wekî dekorator xebitîme û her wiha di ber van karan re min şanogeri kîriye. Min şes heft salan bale kiriye. Mirov pêşî dixwaze her tiştî bike, lê belê mirov nikare, nabe, divê di encamê de yekî ji wan hilbijêre.

Yanê tu hemû wextê xwe tenê ji çêkîrina wêneyan re vediqetîni?

Dema mirov ji serê sibê heta êvarê wêneyan çêbike, nikare xwe xwedî bike, pêwist e ji bo xwexwedikirin jî li cihekî bixebite. Gelek hunermendê kurd hene, taksiyê diajon, karkeriyê dîkin, li otêla dişuxilin, yanê gelekî zehmet e.

Tu xwe çawa xwedî dîki?

Min restoranteke biçûk vekiriye, ez û birayê xwe niha pîzayan difiroşin xelkê, difiroşin almanan.

Bi firotina tabloyen xwe tu nikarî xwe

xwedî bikî?

Min heta niha 60, 70 tablo çêkirine. ez naxwazim wan bifiroşim. Heta ji min bê û heta qeweta min hebe, ez wêneyê xwe nafiroşim, ji ber ku eger ez wan bifiroşim ewê belav bibin.

Tu pêşangehan ji bo ci li dar dixî, ne ji bo firotina tabloyan e?

Na, ji bo ku xelk wan bibîne ez wan radixim ber çavan, lê belê dibe ku di demen pêş de pir bibin û nema cih ji bo wan bibînim, hingê dibe ku ez hinan ji wan bifiroşim.

Te heta niha çend pêşangeh vekirine?

Min 15–20 pêşangeh çêkirine heta niha.

Tu ci navî li çesnê hunera xwe dîki, hin kes dibêjin Cemal Abdo sembolist e, tu vê nirxandinê rast dibîni?

Ez navekî li hunera xwe dîkim: Hunera kurdî ya li derveyî welêt. Ez nikarim navê wêneyê xwe bikim sembolizm, realîzm an tiştekî din. Vê pîrsa han, gerek e rexnevan li ser bifikirin û navekî lê bikin, eger ez pê razîbim, ne razî bim ne girîng e. Tenê ez dikarim vê bibêjim ku ez nûbûnî di hunerê xwe de dibînim û ez tiştekî nû çedikim.

Tu di nav wênekaren cîhanê de kîjan ji bo xwe rîber dibîni an jî tu xwe nêzîki kîjanê dibîni?

Ez nabêjim ev bas e an jî ew bas e. Gelek kes wan kesan dîkin rîber ji xwe re, lê belê ez kesekî li pêşîya xwe nabînim, ez ji gişan istîfade dîkim, lê belê di hundirê xwe de tiştê ku ez dixwazim, difîrînim. Ji ber ku rûyê du mirovan nabin mîna hev du, heta rûyê mirov her du ali jî nabin weke hev du.

Rola huner û hunermend ci ye di pêşvebirina civakê dê?

Divê hunermend tiştekî bibêje, eger tiştekî nebêjî pûc e, vala'ye. Li derve gerek e hunera kurd xwe bi ewrûpiyan bide qebûlkirin ji ber ku eger ew hunera me qebûl bikin, ewê kultur û serxwebûna Kurdistanê ji qebûl bikin.

Wê çaxê huner nabe wekî karekî diplomâtik?

Rast e, divê hunera kurdî bibe wekî karekî diplomâtik î xurt. Diplomasiya kurdî divê di her warî de bi pêş bikeve. Divê bi vê diplomasiye mirov şerekî xurt bike. Divê ew, hunerê ji xwe re bike wekî çekêkî û pê xebatê bike ji ber ku yek ya din temam dike.

Huner ci ye, bi hevokêkê tu dikarî wê tarîf bikî?

Tîstîn hene mirov bi gotinan nikare vebejê, ev jî huner e?

Ew çend sal in tu û hêk bi hev re ne, hûn ji hev aciz nabin?

Ez ji hêkan hîç aciz nechein.

Tu hêkan dixwî?

Ez hêka dixwim, qelandî, ji kelândi jî wan dixwim. Ez hundirê wan dixwim lê belê derveyê wan disa tînim jiyanê. Ez serê hêk jî dişikênim, lê ez disa derman dikim.

Ji xeynî hêkan tu di çêkirina wêneyan de ci bi kar tîni?

Ez ji derî hêka fişek û bizmaran ji bi kar tînim, carinan şûseyan. Lê ji sedî heşte malzemeyen min hêk in.

Tu ew çend hêka ji ku tîni?

Kelkên vir, li Axenê bi xwe qaşîlê ji min re kom dîkin, ez heftiyê carekê bi erebeyekê diçim wan hêkan koîn dîkim.

Qaşîlê hêkan narizin, xera nabin?

Qaşîlê hêkan ji kalsiyûmê ne û qet narizin. Ehramatê misrê jî ji kalsiyûm ji kevirê kalsiyûm in, eger neşîkê tiştek bi kalsiyûmê nabe.

Ev nav te ji ku anî, an jî kî ev nav li te kir?

Ne min ew li xwe kiriye, rojekê Celîl Celîl hate vê derê li dorâ xwe nêri, li wêneyê min nêri got, ji îro pê ve ezê navê te deynim 'Mirê hêkan' û wisa ma.

Te jî eciband ev nav...

Erê, xem nake şivanê pez heye, ga-vanê dewaran heye, bila mîrê hêkan ji hebe, ma ci ye..!

Yanê tu jî bi çavê mîrekî édi li xwe dinêri?

İro ro heşte hezar hêkên min hene, her hêkek leşkerek e, iro roj heşte hezar leşkeren kî hene??

Hesreta Xwe ra Bilêtek kîrî

Hesreta xwe;
bar kir li ser perên kevokek...
Stranek ku pelan nehildaye...
Ez rê ketim bi bahozekî...
Ber bi welatê xwe yê nav
“qedexe” kîrî...

Hesreta xwe ra bilêtek kîrî...
rê ketim, bi kilometran...
Saet jimartin bi saniyan...
Şevêñ tarî, yek, dudu, sisê...
Gîhiştîm...
Şewitîm bi tijî dilan...
Rabûm çûm bi evîndarî; “evîn” dît!
Li kolanêñ gund
Min xwest bipirsim ji keviran:
Xeber nedan,
Malêñ bêdêng,
Darêñ bêpelg...
Li ku ne xort? Elî, Izo û yêñ din...
“Mêrxasan dipirsi?”
Navê wan lerzî li nav lêvan;
Gotin: “Rêçen wan di bin
berfê de ne...”
Hêviya xwê ra bilêtek kîrî...
Beziyam wek hespêñ bêsebir.
Li zarokiya xwe gérîm
Di nav kalîna berxêñ ku nû zayî...

Li ser gazeke nihêrî,
Pişte xwe da min; bayekî sar...
Kuliyêñ berfê reqisîn li dora min,
Stand bêhneke kûr,
Hîn kûr...
Hîn kûr...
Hesreta xwe ra bilêtek kîrî...
Dîsa berbangek tijî poxzîni...
Pirsîn çavêñ gir:
“Buhayê azadiyê çi ye?”
Wek jiyana bûkên ku tu roj nedîtine...
Lorandinêñ dayikan...
“Ma dikarin,
Xeyalêñ me di bin paletêñ
tangan da bipelixînîn?
Emê hêviya diwaroja
Ku bi xwîn û girîn têdigihîjin bin!
Bi hêrs,
Bi berxwedan,
Ü bi sebr...
Nizanim;
Gelo peyvîn min dikarin
Ev qas tiştan bînîn ser zimêñ?
Dilê min lerzî li nav dilêñ wan,
min dît:
Gul mezin dibûn bi hêstîrêñ çavan
SEYDOYÊ KÜSO

Xortê ê kurd im xwîn firoş

Barê min i pir giran
li çar deverê qada xwe
Notirvan im li ser piyan.
Geh li vir im, geh li wir
Çav naqerim ji şêlanker
Talanê xwe distinim
Ji xwîn mij û talanker.
Xortê kurd im pir çeleng
Geh li jér im, geh li jor
Di dilê neyarê kedxwir
Ez geleki bi bandor.
Ez sazdar im carekê
Venagerim qet ji doza xwe
Nêçirvan im bi rext û çek.
Li daristan û çiyari
Dikim nêçira gur û
quling û tev rîviyan.
Gera tax û kolanan
Îro ji min re nabe
Ger ez betal bimînim
Xeli yê di serê min de dabe.

Kalê min xincik çêkir
Tim di quntorê çiyan
Mala xwe û min xira kir
Wer rûniştin li ber siyan.
Divê ez jî nemînim
Nebim pîsik li ber siyan
Nenihêrim bi xembarî
li cehşik, sey û keran.
Belê tev de ên min e
Gund û navçe û bajar
Pesar, herêm, daristan,
Tax, kolan û ew sîdar
Pêwist e berê bişom
bi xwîna xwe van tev gemar
Derxim hemîyan ji tixûb
Da ji qirêjê bivim rîzgar.
Ezê bi hêsanî rûnim
Ew dem bêxof û fikar
Bi serbilindî bijîm
Ne xemgîn û sîtembar.

KEDKAR ÇÎN

Wê jîn bidome

Pişti
Ji xem û kul,
Ji mirinê,
ji qutbûnê qurban.
Wê roj bê
Ne li ser bandeva
Li ber deriyê me wê biteqe bihar.
Wek çawa dar bi gulan dixemile,
Wek çawa meriv govendê digire
Hêdî hêdî
Nerm û nerm
Bi evînî
Wê bizivire çerxa felekê
Ji nîşka ve,
Pêtir adil.
Wê dîrok ji nîşka ve bê nîvîsandîn
Ferheng, pirtûk....
Ü
Jîn
Bi rewşike nû
bi rewşike kes sehnekîrî
Bi biratî
Bi ked,
Bi mirovati
Ü bi aşti,
Wek çemekî
Xwedî nas,
Honik,
Wê biherike.
Qet nefikire hevalo!
Wê ne gazind, ne jî dilsarî bimîne
Wê jîn
Wekî jiyana di nav helbestan
bidomîne.

BERKEN BEREK

Qaqlibaz

Qaqlibaz;
kedereke veçuri, şeweke zor direj
reşayî deng, mirineke heşiyarkîrî
Wextêñ ew li heval bû;
gabûnen wê devrêñ mirî
Xew da mirî singêñ hesin xebat da
Kedereka karkeriya simspî sibê da...
Dest bidim ku yê bigiri
Ü ew bajar; canê têl, kérkîrî
6:10, agira sekînî şîna qaqlibaz
Vê gavê rehêñ bênav, karêñ nû
Sibe; nûtiya dîrokiyî;
Wextê ku zulm û bêziman naskîrî...
Qaqlibaz;
Çavêñ korkirî, sibeke sor
Zeriniya xuy germekê hişti
Hêşiniya barêñ xeydî
Rêhevaltiya masiyeke windabûyî
6:20; bazara cudabûna xwasî...
Ke gav bajar tijî bû û sibe bû
min nedît
Wê gavê persek li van evînan hebû
Ser baskêñ wê qaqlibazê
Persek heşiyarbûn ser xatire can.
Ü persek sefili
6:30; bi rastî, got nikulêñ wê qaqlibazê
û mezin bû hezêñ deriyê li Stehbola
biçük
Ü geh wirnekirêñ ew şirêñ
Geh nexeyidin ew destêñ jêkiri
Çi bejim ku rast e
Qaqlibazên sefil ez dizanîm
Zûwa mirinê.

YILMAZ ÖZ

Li navendê çandê çalakiyên vê hefeyê

Li Navenda Çanda Mezopotamya

- 13.04.97 **Yekşem:** Dîlana lîstikêن gel, saet: 14.30

Konsera Ozan Xanemîr, saet: 18.00

- 14-30.04.97: Pêşangeha wêneyên wênesazê ji Başûr

Muhammed Salayî

- 18.04.97 **În:** Filmê Qutiya Muzikê, derhêher Costa Gavras, saet: 18.00

- 19.04.97 **Şemî:** Konsera Koroya Marşen Azadiyê, saet: 14.30
Filmê 'Berî Baranê', derhêner Milcho Manchevski saet: 18.00

Li NÇM' ya ïzmîrê

- 13.04.97 **Yekşem:** Konsera Koma Agirê Jiyan, saet: 14.00

- 19.04.97 **Şemî:** Çalakiyên zarokan - 1

Folklor, mûzik, şîr, saet: 16.00

- 9.04.97 **Çarşem:** Kursiyê azad (NÇM ïzmîr) 'Dîroka mijokan û pisikolojiya wan' - Reşat Aydin, Rahmi Tepe, saet: 18.30

Li BEKSAYÊ

- 14.04.97 **Duşem:** Filmê ïşyan, derhêner Gilia Pontecarno, saet: 19.00

- 19.04.97 **Şemî:** Konsera Koma Amed, saet: 18.30

AWIR

Hêvotina bi zimanê maderî pêwist e

Kesê ku wiha bê perwerdekirin di warê çand û hunerî de wê têr nabe, nikare pirtûk û kovarêni bi zimanê xwe bixwîne, bi vî awayî asîmîle dibe. Pişäftina kurdan tunekirina dinyaya di serê wan de ye. Armanca hêvotinê divê azadkirina mirovan be.

EĞİTİM-SEN'ê roja 5'ê avrêlê li Med Kom'ê, bi navê "Kêşaya neteweyî û hêvotin" panelek li dar xist. Di panelê de bi piranî li ser hevotina bi zimanê zikmakî hate rawestin.

Ji panelvanan, Endamê Lijneya Rêveber a İHD'ya Stenbolê Mehmet Şafî Ekinci li ser mafê hêvotin ê însanan rawestiya. Ekinci diyar kir ku pêwist e însan bi zimanê dayika xwe perwerde bibin û divê ziman neyê qedexekirin. M. Şafî Ekinci got ku stranê herî baş, ramana herî baş, bi zimanê zikmakî tên gotin û romana herî baş bi zimanê zikmakî tê nivîsin.

Endamê Lijneya Rêveber a İHD'ê Ekinci bal kişand ser problemen ku wê derkevin pêşberî zarokê ku di heft saliya xwe de rastî zimanê biyan bê, bi vî zimanî dest bi perwerdehiyê bike. Ekin ev problem wiha rîzkirin: "Wê ji malbat û civakê re bibe biyan, di nav civakê de wê xerîb bibe û ew û însan li hev nakin. Ew zarok wê xwe kêm bibîne, bi xwe bawer nabe, wê nikaribe mafênen xwe biparêze; lewre ji wê êrişkar be. Ew û imihan de bi ser naeve. Ji ber ku ew zimanê xwe yê zikmakî hîn nebûye, nikare pirtûk û kovarêni bi zimanê xwe bixwîne, bi vî awayî asîmîle dibe." Ekinci bi bîr xist ku kultur bi zimên tê ji yandin û da zanîn ku pişäftina kurdan tunekirina dinyaya di serê wan de ye. Pişte ji wî diyar kir ku armanca hêvotinê divê azadkirina mirovan be.

Axaftina duyemîn, rîvebirê BEKSAYÊ Ismail Saruhan kir. Saruhan got: "Kêşaya hêvotinê rasterast girêdayî kêşaya kurd e." û diyar kir ku kêşaya neteweyî bêyî ku şoreşa sosyalist bê çêbibe ji dikare bê çareserkirin. Piştre Saruhan got ku divê her çin bikaribe dibistan û fêrgehîn xwe veke; lê belê di roja iroyîn de ev çenâbe çimkî dewlet kedxwar û nijadperest e.

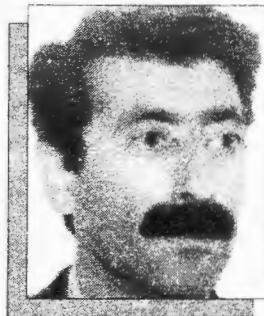
Ji Enstituya Kurdi Çeto Özel ji got: "Armanca dewletê belavkirina mîjîyê kurdan e." Çeto Özel di taliya ayaftina xwe de got: "Di pêşerojê de li herêmê kurdan hêvotin divê bi kurdî-tirkî û li Tirkîyeyê ji tirkî-kurdî be, yanî du ziman bi hev re bîn bikaranîn."

Sekreterê Giştî yê Eğitim Senê Cemal Ünlü, li ser bandora asîmîlasyonê ya psikolojîk rawestiya û diyar kir ku asîmîlekirin ne tenê li dibistanan e; malbatênu ku bi darê zorê kocî bajaran dibin ji bi zanayî têne asîmîlekirin û da xuyakirin ku zarok gava diçin dibistanê gotina "Ez tirk im, ez rast im" ji wan re dikin şert û ev yek hem ji bo zarokên kurdan û hem ji bo zarokên tirkân zerar e.

Cemal Ünlü xwest ku li Tirkîyeyê ji hêvotin bi du zimanen be, bi vê yekî tirkî xera nabe, li Ewrûpa ji bi du-sê zimanen hêvotin heye. Sekreterê Giştî yê Eğitim-Senê Cemal Ünlü da zanîn ku ji bo çareseriya pirsgirêka perwerdehiyê hewce bi çareseriya siyasî heye.

SEVDA ELDEMİR

TÎŞK

LERZAN JANDÎL

Kirmanc, kird, dimilî, zaza

Sebeta ke demê min çînê bî, ez nêşîkiyane ke Newroza şiman pîroz kerî. Rojanê 28-31.03.1997 de yew pêseramayene (kombîyenê) biye. Na kombîyene ebi însîtiyatîfî de sîvîl ameybî viraştene. Se ke wendekarê Rojnamaya Azadiya Welatî zanenê na kombiyene sera 1996 de amey bî tê lewe. Na kombiyene nê rojan, kombiyena didîne biye. Bêguman kombiyenan de hem hetê rindî estê û hem ji hetê nerindî estê.

Hetê rindî, ê wê ke merdemî ênê temê lewe û meseleyanê zaravê xo ser ro qesê kenê û wazenê ke çareserkedenan bivînê. Nerindî jî ê wê ke kesê ke ênê tê lewe, yewbînan fam nîkene. Kesê ke ênê tê lewe, dewa xo ra, şarîstanê xo ra nîvecînê tever.

Na ca de hunermendiya gîrsîriyê a wa, ke mordem werdeyê nê fekan bivîno. Eke mordem werteyê nê fekan mevîno, mordem nêşîkîno berheman ji bigêro.

Sebeta ke armancê ma berhemê, ganî ma nê kombiyenan ra berhemî biguretene. Û ez bawer kena ke ma nê kombiyenan ra berhemê ke ma waştene, gureti.

Perse zaf eşkera û rakerdî ya: Kirmancî şîkînê kirmancî raxelesnê yan ji ne?

Ez bawer kena, ke kirmancî şîkînê kirmancî raxelesnê! La belê se?

Eke ma ênîmê tê lewe, ma vînenîme ke problemê ma zaf ê. Qe kes nîwazeno dewa xo ra, şarîstanê xo ra teber veciyo. Eke mesela teyna na biyêne, qe problem nabî. Mesela ne teyna dewo xo ra, şarîstanê xo ra ne teberveciye, la belê kesîtiya na dewe û nê şarîstanî ra ji teber veciye. Eke mordem nê kesîtiyan ra teber nîveciya, xo rî kesîtiyede şaritiye (netewiye) nîdiyê, mesela tayîna bina giran.

Sebeta ke mordem nê kesîtiyan ra nîvecîno teber ji, mordem nêşîkîno qeranê radikal bigêro. Ez na ca wazena tenê mîsalanê konkretan bidêrê:

Ma vacîme, ke ma qerâfî gureti, yan ji meylî owo ke ma hurendiya "jû" de yew bişivisnîme. Eke nîviskar nê meylî yan ji nê qerâfî tede nikero, se beno? Qe ciyê?

Ez probleme na ca de vînena. Gelê kesî nayê qebûl kenê, la belê nayê nîxebetenê. Èê se beno. Ma bermê tê lewe, qesê bikemê, qeraran bicemê û pênyiye de her kes zê xo bikero!

Nê, nê. Na nibenâ. Kesên ke ebi armancanê şaritiye ênê tê lewe, ganî radikal bê. Radikalîyê dewa xo rá, şarîstanê xo ra veciye, seba şaritiye nusayanê xo ra fedekariye kerden a. Eke ma (zê roşnabîran, nîviskar, zanayan) na fedekariye mekerime, ma se şîkînîme na fedekariye şarê xo ra biwazîme?

Na ca ez lewê sînyalanê nerindan, sînyalanê-rindan ji vînena. Ganî ma seba nê sînyalanê rindan karê xo ra biwazîme?

Ebi na bawariyê ganî ma kombiyena hîreyîne amade bikerîmîme.

Ewro programanê televîzyonanê tîrkan de yew xeber biye. Yew ceneke, musnedara zonê îngîlizî maya xo, a jî musnedara mektebê verenî ya, kîsta. Sebeb jî o wo ke maya na çeneke sarê xo ra çite girê nida!

Kesên ke hetanî nika şerê dînî teyna ebi interesanê finansî izah kerdene, ganî bifîkirê. Çi interese yê finansî wertê ma û çeneke de estê? Angorê baweriya mi qe! Problema tewr girse baweriye bi xo ya. Eke mordem nayê mevîno, nêşîkîno problemanê qoman ji ebi metodanê zanayenê izah û analîz bikero!

Hetanî rîyena bimanê weşiyê de.

Gotinên Pêşîyan

- Ha li Mûşê, ha li pişt dergûşê.
- Mêr kani ye jin qulleteyn e. (qulleteyn-lîç)
- Qîza axa dixwazin qelenê mirtiba didin.
- Kurmê sîrîn heta pîrîn.
- Lawê me lawî ne, qutikê me cawî ne.
- Ava bîra bi tekbiра
- Rojê xerab çedîbin însanê xerab çenabin.
- Bila meriv jina mîra be, bila stêrk û pêra be.
- Mêrê baş ji bav û birayê meriv baştırin, ê xirab ber dîwara çetir in.
- Bira kezib e, ewlad raser e.
- Bila bîra be, bila ji gura be.
- Hespê çê di kozê de xuya ye.
- Serê meriva neêse, meriv patika lê girê nade.
- Ne emek bide kalê ketî, ne jî bide ber dergûşa çilê
- Bide xortê çardeh salî wê gelek bîne bîra xwe wî halî
- Çav ji çavan şerm dike, bertîl kevirna nerm dike.
- Bûk li ser hespê ye kes nizane qismetê kê ye.
- Xort firîn jî bawer kin, bi xwe de rîn jî.
- Mar û müşk bûne xwişk.
- Daweta (dilana) du heban e, agir ketiye deh heban.
- Ava golan bêhn dide.
- Kero dehşikek jê re bû, êmê te kêm bû, barê te zêde bû.
- Av çiqaşî di hevdikan de bimîne genî dibe.
- Dêkê qenc di hêkê de bang dide.
- Heta me xwe nas kir, me emr xelas kir.
- Tu ji ci dikerixî, tu wî derdixî.
- Hunermendiya şivanan siwarbûna keran e.
- Avka hêdi, me ecêb jê dî.
- Tu li ku, eyda Batê li ku.
- Heft lawê pîrê hebûn, qencê wan qunek bû.
- Quna tazî tenbûra dixwazi

- Filankeso qenc e qenc e, talî (dawî) bi xwe de ri.
- Tirek û du tir li ba tirekan wek hev e.
- Mala têr jin, xera bû ji bin.
- Divê meriv dehna tav kiras nas bike.
- Ker nebe ba kera, bila ji hev hîn nebin tir û fîsa.
- Heft bûk rûniştine, qurta avê nîn e.
- Ji refek (tibabek) kew yek ribat derdikeve.
- Jina mala mezin têd bid hezar û hîn.
- Însan teyr e bê bask e.
- Wextê nêçîra me tê; gûyê tajiya me jî tê.
- Xwedê derê mezin biçük neke, derê biçük ji mezin neke.
- Çavê li deriyan xwelî li seriyan.
- Me nedî ji vê ziyaretê keramet.
- Ava aş, ava çirika aş.
- Xortê dil nermik, qîza xwe lê kir rik.
- Moto (dîms) pariyê min di te de, tamê di davê min neda.
- Çêlê marê bê jehr nabe, çêlê şêx bêsîr nabe.
- Dewran siya darê ye, geh li vê hêlê geh li wê hêlê ye.
- Xuyê şîri, heyâ pîri.
- È xelkê ji derê dûr tê, ê me ji hundirê tûr tê.
- Dawî xwîn av nabe.
- È mîra ne jêhatîn e, lêhatîn e.
- Ya li xalek ya li xalimek (xalim-jinxel)
- Hat meriyê malê, nehat qeda salê.
- Giyayê hewşê tal dibe.
- Nanê İsa dixwe, silavan li Mûsa dike.
- Donê genî nabe rûn, gereci nabe xatûn.
- Keçik bizin e xwesû mezin e.
- Dinya nedîto, gavka dîto bi xwe de rîto.
- Şekir û pincar ev car.

● Bêhntengî ji quntengiyê ye.

● Kerê sist fisê hişk dike.

● Keno bi xwediyê xwe xweşo

Berhevkar: DILOVÎN ZINAR

- Adir biko dehle, tern û wişkî têdir veşenê
- Adir zimistanan weşo
- Ariye şyo ti kewte çeqceqoy dima
- Arijewo xirawe xîşin tehneno
- Aqilo şenik baro giran
- Awa vindertî ra bitersê
- Bide bi destan, bigeyre bi lingan
- Bûka xirawe nêşkena adir tufîno
- Biza kole xayîna
- Bize cê xo virazena, hema mexel kuna
- Cîran hewcê welê adirê cîranî yo
- Cîniya xirawe emela, cîniya rînde belawa
- Cê derbe beno wes, cê xewere nêbeno wes

Vatene Verînanê kirdan

- Çîra bêdon roşin nêdana
- Çûçiye qeyrena, gerena şerê kurêkê feqîrande nana ro
- Dele Bexdade bilawo, kutik tiya ra şano dima
- Dermanê waştişî, dayiso
- Destê kefîlî cizdan de wo
- Déza vaj ez dézawa, kundêsi va; ez ha miyanê to de
- Fekê pisinge nêrisa çortan va; şora
- Ga wo pîr kuro
- Ga cite de eyseno
- Homa ko vîneno vore mano sor
- Hakê kerge biyo qir qir kena
- Hefs mîrdan re wo
- Hebûbêk engure sero mehsere virazeno
- Heyfê biza kole a qiloçine rî nemanna
- Kera girane vindertiya
- Kevanî ya mîrdî wena, yan veşan manena
- Kerge hewnê xo de kurêk vînena
- Kişîş mîrdan rî wo
- Koçer névan do yê min tirşo
- Lîbas libasî sera wo, nefs nefsî sera nî yo
- Mase sere ra boy dano
- Merdimî da aw ro ci çok de, ci qirike de
- Merdim, biko govende, gere

xo tê şano
● Mertewiyan, bi rûniştis
kê xo şawo ra

● Merdim adiro germ
ra nêremeno

● Mergê morceley biyo perê ê zî
tedir yenê.

● Nê eşkeno bi here,
şino bi kurtan

● Palewo zexel,
vaşturi bedelneno

● Ne piyanz werdo,
ne fek veşawo

● Ser ko yo, bin mü ya

● Serê piyan zî binê piyan
zî yew o

● Tajî dimano go arwes
zî biremo

● Wayirê merdî kor o.
Berhevkar: ROŞAN LEZGİN

Jiyana Rewşen hejmara nû

Hejmara meha avrêlê ya Jiyana Rewşen bi sergotara li ser pêwistiya xwendina bi zimanê zikmakî dest pê dike. Di vê sergotarê de rexne li sersariya mirovên kurd ên di warê xwendina bi kurdî de, tê gittin.

Nivîskarê rojnameya me Medenî Ferho jî bi nivîseke xwe ya li ser çanda kurdi cihê xwe di nav rûpelên vê hejmara Jiyana Rewşen de girtiye. Ferho li ser pirsgirêkên çanda kurdi û çareserîyan radiweste. Nivîsên F. Hüseyin Sağnaç ên li ser edebiyata klasik a kurdi di vê hejmara de jî dom dîkin. Mamoste Sağnaç di vê hejmara de "Felsefeyâ Ehmedê Xanî" hildaye dest.

Her wekî hejmara din ên kovarê, di vê hejmara de jî bi çîrokêke Hesen Zinar ya bi navê "Mirineke Erjeng" heye. Ev çîroka li ser jiyana miroveki hatiye honandin. Ev kes ku ji ber ku neyê

kuştin dev ji welatê xwe berdide, di qezaya kar de canê xwe dide. Çîrok bi şeweyekî gelek xweşik hatiye honandin; zimanekî gelêri û rawan di çîrokê de hatiye bikaranîn. Bes ji aliye dîtbarî ve zede bi baldarî li ser nehatiye rawestîn. Di nava çîrokê de peykerekî Rodin û tabloyeke Neşat Gûnal hatiye bikaranîn, min bi xwe tu têkîli di navbera wan û naveroka çîrokê de nedît.

Her wiha çîroka Adnan Alp a bi navê "Daweta Berçemê" jî hêjayî pesnê ye. Ev çîrok jî dîmenekî ji jiyana civaka me li ber çavan radixe. Ev her du çîrok nişan didin ku edebiyata kurdi di warê kurteçîrokan de jî gîhiştiye asteke bilind. Dîsa di vê hejmara de beşa yekemîn a zargotina "Derwîş Beg û Xezala Mendol Axa" balkês e.

Di kovarê de digel van çîrokan, gelek nivîsên li ser warê cur bi cur ên çand û hunerê jî cih dirigin. M. Zahir Kayan bi du nivîsên xwe "Mirina qâqlîbazê mirina xeyalê me ye..", "Huner û Estetika Ronesansê", Cemil Denli bi du nivîsan "Mîtolojiyeke pîroz!", "Charles Baudelaire (şîir)" besdarî li vê hejmara Jiyana Rewşen kirine.

Dîsa di vê hejmara de digel gelek nivîsên xwerû bi kurdi hinek nivîsên wergerandi jî hene. Nivîsa Müslüm Yücel a ii ser mirina hunermenda kurd Ayşe Şan, nivîsa Caner Şahîn a bi navê "Di muzîkê de Ekolên Neteweyî", nivîsa Dominique Jarrasse "Rodin ji nû ve Bingeha Peykeriya xwe Datîne" nivîsên ji zimanê cur bi cur wergerandi ne.

Divê bê gotin ku ew zimanê rawan ê di çîrokan de, di nivîsên teorîk de nayê dîtin. Nivîsa Kêmal Orgun a li ser "Huner û Estetika B. Brecht" tevî hinek kêmasyîyen zimên jî gaveke baş e. Divê hunermendê kurd giş bidin ser şopa Orgun û nivîsên teorîk li ser besen ku jê fêm dikî, binivîsin.

SERWÎSA ÇANDÊ

şop û rêça Emo ye.

Cimşid tê, di mîrga Kanî de Emo digire û jê re dibêje: "Emo, te cîma çûye stiryê min biriye? Ne ji min re lazim e."

Emo dibêje: "Hün dizanın Cimşidê mala xalo, Necoyê me kerekî Xwedê ye. Pêr, min jê re got: 'Neco em wî xamê rez li çalê daneyîn; em xamê rez bi paş ve daynin.' Lî serkundirê birayê min guhdariya min nekir, rabû xamê rez di nava çalê de danî. İcar hün dizanın çala mîrga Bederan avzâm e, mîwê rez jî ji cihê avzâm û şilekî hez nakin. Ana em mecbûr in ku selebeke li nava xam din, da ku hişê mîvan were serê wan û xamê rez baş bibe. Nexwe ew karê me kiriye, hemû tewş diçe. İcar niha jî dinya Xwedê kar e, bi hindîk divê em pêncî êrxatî têxin..."

Cimşid xwe tirş dike û bi şeweyekî mirûzkirî dibêje: "Emo min xamê rezê we ji te nepirsiye. Ez ji te re dibêjim, te cîma çûye stiryê min ûrxiye? Stirjî min re jî lazim e."

Ev Emo dîsa dest pê dike û dibêje: "Cimşidê mala xalo, Xwedê dizane tê bîra we? We dît gava par gur ketibû nava pezê gund, çend bizin û mîh jî colê pez avêtibûn û birîndar kiribûn. Heke wê gavê ez negihama pez, wî gurê devbixwîn hebeke pez nedîhiş, hemû qir dikir. Lî Xwedê dizane min tivinga me ya kurmançî pê ve danî gurê te reviya. Min ew mîha we ya gilar, bi wê birîndariye, bi darê zorê ji navâ pêncen gur deranî."

Hêrsa Cimşid piçekî zêde dibe û dîsa dibêje: "Emo, min hêrs meke. Ez ji te ci dipirsim, tu diçî ji min re behsa ci dikî. Kuro, te cîma çûye stiryê min biriye? Wê ji min re bibêje!.. Tu ci fetl û fatûlan didî xwe?"

Bêyi ku Emo istifâ xwe xera bike û rûmetekê bide hêrbûn û pîrsên Cimşid, dibêje: "Hezar rehme li ê bavê we be Cimşidê mala xalo. Rojekê bavê min û bavê we bi hev re diçin karwaniyê. Lî li gorî ku rehmetiyê bavê min digot, heke ne ji bavê min buya, dê kûcikên wî gundê êzîdiyan Şukurlû bavê we biqetanda û parce parce bikira. Lî bereket be, çovekî şûrkanî bi bavê min re ye û bavê min bi wî çovi xwe yî şûrkanî li çapa devê kûcikê xidar û har dide, bavê te jê diparêze û nahêle ku bavê te biqetîne."

Cimşid dike nake, Emo bersiva wî nade. Cimşid dev ji Emo ber dide û dibêje: "Xwedê bela te bide Emo..."

İcar mesela kurdan û tirkân bûye mselâ Cimşid û Emo; kurd bûne Cimşid û tirk jî bûne Emo. Kurd dibêjin: "Hirç va ye." Tirk dibêjin: "Rêç va ye." Lî lawo, cihê hirç xuya be, tu rêça wî pê ci dikî?

Niha kurd ji tirkân re dibêjin: "Diyar bûye, hûn nikarin bi kuştin û qırkırinê me biqedînîn. Werin em li masê rûnîn."

Tirk jî dibêjin: "Em dibistanê nûbar bikin heş sal, an pênc sal bihêlin.."

Ji wesanxaneya Dozê du pirtükên li ser ziman

Wesanxaneya Doz du pirtükên nû li ser fîrbûna ziman weşandin. Ya yekemîn bi navê **Kolay Kürtçe** (Kurdiya Hêsan) ji 43 dersan pêk tê. Ev pirtük ya Kamuran Bedirxan ku li parisê hatiye çapkîrin û ebatên wê wekî pirtûkeke normal bû, lê ya ku nû Weşanxaneya Doz çapkîriye hem ji aliye kaxiz ve û hem jî ji aliye pîvana we wekî pirtûkeke dibistanê di xuye.

Di vê pirtükê de mijarên ji hev hatine vegetandin û her mijarek wekî dersekê hatiye pêşkêşkirin. Her wiha şiroveyen tirkî ji hîn bêhtir berfireh bûne û ji bo fîrbûna zimanê kurdî bêhtir hatiye hêşankirin. Pirtük di destpêkê de bi fîrbûna tipen kurdi û derxistina dengen kurdi dest pê dike; her diçê mijar berfirehit dibe. Di dawiya her derse de jî metneke bi zimanê tirkî ji bo ku şagirt wergerîne kurdî hatiye nivîsandin. "Kolay Kürtçe" ji bo kesen ku dixwazin gramerâ zimanê kurdî hîn bibin berhemeye baş e.

Kürçê Dilbilgisi: 326 Rûpel
Kolay Kürtçe: 234 rûpel û 43 ders
Navnîşana xwestinê
Doz Yaynevi
Ilk Belediye Cad
Vural Arıkan Apt. No 5/6
Tünel İstanbul
Tel/Fax: 0212-245 41 37

Siyaseta Emoyê Gundî

XURŞID MÎRZENGÎ

Gundiyeke me hebû, navê wî Emo bû. Emo yekî ne xweşik, beyteşe, êretî û wek qutoreki mazî bû. Te di kijan alî de lê dînihîrî hemû kul û keder bû. Di gund de ji xeynî kundir û xiyanan, Emo diziya bi lekan jî dikir. Emo diçû çiloyê gundiyan dibiîn, diçû giyayê gundiyan diçinîn, diçû striyê gundiyan derdixistin û dibiîn pê rez û bexçeyê xwe sênc dikirin û geleb. Çepeliyê wekî van. Yanê Emo tişten nebaş, tişten ku civat qebûl nake, dikirin. Yanê tirekekî zilaman bû. Her xesara wî digiha mirovahiyê.

İcar ewa bûbû ku gundiyan dizê xwe nasîbûn û dinasîn. Tişte ku Emo bikira diyar bû û gundiyan dizanibûn wa ye Emo ew tişt kiriye. Lî gava gundiyan Emo digirtin, ji Emo dipirsin, bûyer dihatin guhartinê. Te serê Emo jêbikira jî tiştekî li xwe mukur nedîhat, rasterast bersiva pîrsa te nedîda, bi awayekî din bersiva te oida.

Rojekê Cimşid diçê zeviyê Sêparê û dînihîre ku striyê wî hatine birin. Di cih de hul dike ku

şop û rêça Emo ye. Cimşid tê, di mîrga Kanî de Emo digire û jê re dibêje: "Emo, te cîma çûye stiryê min biriye? Ne ji min re lazim e."

Emo dibêje: "Hün dizanın Cimşidê mala xalo, Necoyê me kerekî Xwedê ye. Pêr, min jê re got: 'Neco em wî xamê rez li çalê daneyîn; em xamê rez bi paş ve daynin.' Lî serkundirê birayê min guhdariya min nekir, rabû xamê rez di nava çalê de danî. İcar hün dizanın çala mîrga Bederan avzâm e, mîwê rez jî ji cihê avzâm û şilekî hez nakin. Ana em mecbûr in ku selebeke li nava xam din, da ku hişê mîvan were serê wan û xamê rez baş bibe. Nexwe ew karê me kiriye, hemû tewş diçe. İcar niha jî dinya Xwedê kar e, bi hindîk divê em pêncî êrxatî têxin..."

Cimşid xwe tirş dike û bi şeweyekî mirûzkirî dibêje: "Emo min xamê rezê we ji te nepirsiye. Ez ji te re dibêjim, te cîma çûye stiryê min ûrxiye? Stirjî min re jî lazim e."

Ev Emo dîsa dest pê dike û dibêje: "Cimşidê mala xalo, Xwedê dizane tê bîra we? We dît gava par gur ketibû nava pezê gund, çend bizin û mîh jî colê pez avêtibûn û birîndar kiribûn. Heke wê gavê ez negihama pez, wî gurê devbixwîn hebeke pez nedîhiş, hemû qir dikir. Lî Xwedê dizane min tivinga me ya kurmançî pê ve danî gurê te reviya. Min ew mîha we ya gilar, bi wê birîndariye, bi darê zorê ji navâ pêncen gur deranî."

Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan: Rûdanê nû bêhna Türkêş çikand

Li gorî nûçeyeke Ajansa DEM'ê Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan roja 4'ê avrîlê bi riya telefonê besdarî bernameya Panel a MED-TV'ye bûye û daxuyaniyêen balkêş li ser ser û mijarêni di rojevê de dane.

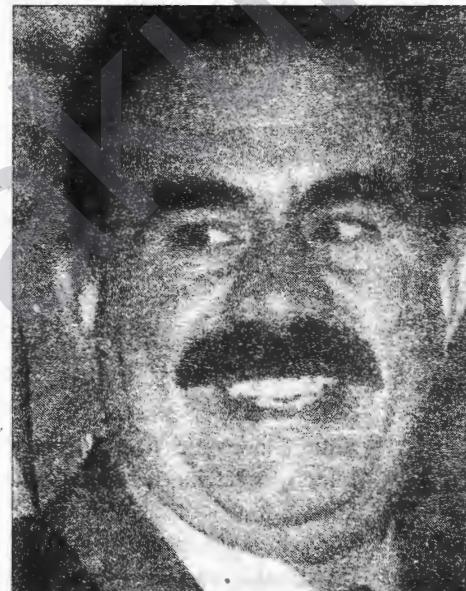
Serokê Giştî yê PKK'ê Abdülkadir Öcalan di bernamayê de dayezanîn ku gerîlâyên ARGK'ê bi zanatî livbaziyêen xwe gur nañin. Öcalan dibêjê: "Heke em bixwazin, em dikarin bi gefekê tenê çerxâ aboriyê rawestînin. Ji bo me livbaziyêen herî hêsan ên li ser van hedefen aborî ne." Serokê Giştî yê PKK'ê Öcalan dide zanîn ku ew dikarin hemû tevdîr û planêni hikûmetê têk bibin.

Öcalan da xuyakirin ku heke li gorî berjewendiyêni kedkaran be ew dikarin bi artêşê re jî li hev rûnîn. Wî got: "Her weki çawa ku me di warê destpêkirina şer de gav avêt, em dikarin di warê siyasi de jî hin gavan biavêjin." Serokê PKK'ê li ser amadehiyêni xwe yên ji bo şer jî rawestiya û got: "Amadehiyêni me xurt in, lê emê bimînîn li benda helwesta pişti civînîn avrîlê."

Di van saeten ku Öcalan dipeyivî de nûçeya mirina Serokê Partiya Tevgîra Nete-weperest (MHP) Alparslan Türkêş hat. Se-

rokê PKK'ê li ser mirina wî jî nirxandinêni balkêş kirin. Öcalan diyar kir ku dilê Türkêş li hemberî rûdan û guherînê dawîn xwe ranegirtiye. Abdülkadir Öcalan gotina xwe wiha domand: "Di nava artêşê de ew kes bi serê xwe xwedîye wateyekê ye. Ji salen 1960'î vir de wî kesî zor daye artêşê. Berê komarê zêdetir daye rastgiriye. Ev şexsiyet bûye sedem ku derbekar bêdilşewatî tevbigerin. Wî kesî bi mîlîsîn xwe yên sivil roleke taybet di warê kuştina kesen rewşenbir û cinayetên faîlî meçhûl de list. Vi zilamî bi rîxistina xwe Tirkîye xitîmand, ew peywira xwe heta serdema Çiller û Güreş domand. Pişti vê demê helwesta artêşê guheri.

Wî di demêni xwe yên dawî meyla guharîna artêşê fêm kir. Heke mirov baş bala xwe bidê, heta rojîn dawîn ji aliye tenduristi ve tu arîşeyen wî nîn bûn û geleki li ser xuya dikir. Lê edî xeta ku ev cil sal in ew kes temsîl dike kete astengiyê; derbêya yekemîn li Susurlukê hate xwarin, ew gej bû. Qonaxa nû yekcar bêhn li wî çikand. Edî bi xwe mir, tiştekî din hate serî, ez bi xwe wê nizanim. Lê çûna wî teqez bêhnîkîna li hemberî rûdanêni nû ye. Dema di politikayê

de serdemeke giran dest pê kir, dema rûdanêneku dil nikare xwe li hember rabigire pêk hat, edî ew dil têk diçe."

Serokê PKK'ê di dawiyê jî diyar kir ku ew bi mirina Türkêş kîfxwes nebûye, lê rexneyê xwe tîne zîmîn û got: "Înşallah bi güne û sewabîn xwe wê karibe hesabî xwe bide."

DEM-AJANS

ast: rade, sekiye
avadanî: strûktürel (yapısal)
avahî: bîna (yapı)
baregeh: kamp (üs)
buxtan: iftîra
çardexur: tabanca (ondörtlü)
çavdîr: gözlemevi
çesn: celeb, cur (tür, çeşit)
çer: dijün (küfür)
cole: pez
erjeng: tırsnak (korkunc)
êrekirin: Tasdiqkirin.
fetîlî fatûl: çol û çiv.
fermî: resmi
fergeh: dibistan (okul)
gotar: makale
hêvotin: perwerdehî (eğitim)

Ferhengok

hûcik: yen
jêngarî: zengarî (paslı)
karbides: rayedar
kesayetî: kesatî, kesitî (kişilik)
kêli: bîsk (an)
kîtekît: bi detay (ayrintı)
maderî: zîkmakî
moto: mit, dims
mukur: itîraf
nakokî: tenakûz (çelişki)
navgîn: hacet (araç)
nifş: nesil (kuşak)
qerwaş: aşvan
pesan: çolter
penaber: multecî, penahende

peywendî: têkilî (ilişki)
peşşan: nesîr, (düzyazı)
pêvajo: süreç
pişäftin: helandîn, asîmîlasyon
sirûş: xweza, xwerist, tabîet
stemkar: zordar, zilmkar
tafî: dawî, paşî
şêwe: awa (tarz)
tevgerîn: bizavîn (davranış)
tewş: pekandî (saçma)
têbiniya dijberiyê: muhalafet şerhî
tixûb: sînor, hidûd
xembarî: keserî
xof: tirs
xwebêj: wate, mana
zarava: devok, lehçe
zimanê zîkmakî: maderî (ana dil)

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayincılık
San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)
Xwedî (Sahibi)
CELALETTİN
YÖYLER

NAVNIŞAN
Ayhan Işık Sk. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX
(0 212)
251 90 13

Gerînendeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
SAMÎ TAN

Berpîrsê Karêن
Nîvîsaran
(Yazî İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziyê
(Müessese Müdürü)
TAHIR ELDEMİR

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimnendeyê Giştî
yê Ewrûpayê:
M. Rojava.

Suriye:
Jan Dost
Helim Yûsiv
Berlin:
Silêman Sido
49-30-69002695

Hannover:
Selim Biçük
49-5721-81360

Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884

Brusel:
Medenî Ferho
32-02-466037

Stockholm:
Robin Rewşen
46-8-7510564

Bonn:
Ahmet Baraçkılıç
49 228 66 62 49
Celle:
Wezir Saçık
49 50 52 87 36

Hunermendê navdar Şivan Perwer gera sereke ya hunermendiya min rewşa gelê kurd e

Çaxê min dest bi gotina
stran û hunerî kir min pirtir
viya ez bi xo bişêm li ser
piyêt xo rawestim, bêyi ku bi
paldana derve.

Em hemû süd ji hev du
werdigirin lê, ez dibêm her
kesê hez biket, rabet bi
karekî her ci tuxime kar bit,
divêt berî her gavekê bawerî
bi xo hebit. Eger na dabit di
karê xo de bi ser nekevit,
yan yê lawaz bit.

hunermendê navdar Şivan
Perwer bi seredaneke
Amerikaya jorî rabûbû, li
derfetekê em şiyâyîn van
çend pîrsiyaran arasteyî
nîstimanperwer û stran-

bêjê bê bevîlê kurd bikin.

Ji hejî gotinê ye bêjîn ku ev
hevpeyvîna di kovara Roja Nû de
derketibû, lê çimkî kovara me
gelek belay nedibû li ser astekê
berfireh. Mê bi rast zanî ku babetê
hevpeyvîne di Azadiya Welat de
derkevit.

Ev e pris û ev e bersivêt heja
Şivan Perwer ji xwendevanê
berketî re.

Bêzehîmet dê sêy kurthiyekê ji jîna
xo bo xwendevana behs bikî, kanê li kî
re û kengî hatîye dînyayê?

Ez li sala 1955'an, li gundekî di-
bêjinê Soriyê ku di navbera Diyarbekir
û Ruhayê de ye hatime cihanê. Xwen-
dina seratayî min li gund bi dîmahî anî,
min besê matematikê li zankuyê bi dî-
mahî anîye. Li Almanyayê min hewl
da, da ku muzikê bixwînim, lê ji ber-
cendîn egeran ez neşyam bi dîmahî bî-
nim. Nihu ez li Swêdê dijim.

Weku iro têye nasîn hunermendek û
lavjebêjî navdar, di nav tewawa mi-
letê me û cihanê da, ci palder hebûne
tu gihandîye vê qonaxê?

Helbet eger zor in, lê ez hez di-
kim tenê destnîşaniya sêyan ji wan bi-

kim: Bindestiya Kurdistanê, huner û
hunermendê kurd, rewşa komelatî ya
kurdan.

Wekî diyar xala yekê aşkera ye û pê-
divî bi ci şirovekirinan nîn e. Ès û aza-
rât Kurdistanê gelek hozanvan û huner-
mend çêkirine, ez ji wekî her yekî ji
wan ketime nava vê xela bindêstiyyê.

Xala duyemîn, min hez dikir ku stra-
na kurdî ji kevlujankê xo ya caran bête
der û stranek ne peyda bit, çimkî heta
van dumaya strana klasik hebûye. Xala
sisiyan, hemû dema wan welatet axa
kurdan dagir kirine, wisan kurd li penû-
si dane ku kurd ji kevn de her dûr bûme
ji şaristaniyê. Lewan min viya vê goti-
na dijimina bi rêka huner û tembûra xo
bi derew der bixim. Ez dibêjim ev xale
ji di stranet min de bi rengekî aşkera
ron e, her kesê guhdariya wan biket.

Wekî me çavdêriya hunera te kiriye,
her ji demê hêja Cigerixwîn çûye ber
dilovaniya Xudê, hindek gihurîn ketine
rewşa stranet te. Ta bêjî çûna navkirî
egera wan guharîna bin?

Bi rastî, çûna Mamosta Cigerx-
wîni xemeke mezîn bû bi tewa miletê
me re. Rast e min süd ji gelek hozanet
mamostayî girtiye, lê bi çûna wî, ci gu-

harîn neketine bizava min a hunerî.
Çimkî çaxê min dest bi gotina stran û
hunerî kir min pirtir viya ez bi xo bişêm
li ser piyêt xo rawestim, bêyi ku bi pal-
dana derve. Em hemû süd ji hev du
werdigirin lê, ez dibêm her kesê hez bi-
ket, rabet bi karekî her ci tuxime kar bit,
divêt berî her gavekê bawerî bi xo he-
bit. Eger na dabit di karê xo de bi ser
nekevit, yan yê lawaz bit.

Destkariya wan hozanen diki, ewen
te biven bikî stran?

Çi caran min neviyaye ez destkari-
ya berhemet kesî bikim, lê tenê ya
wan berhemet mirovî bêhêvî dikan. Ez
hez dikim bi rêka stran û muzikê rexne-
yê li wan kesan bigirim.

Kijan lavjebêjî kurd bûye şiyaye
pirtir serinca te rakêşit û te gelek hez lê
kiriye? Bo ci?

Min hez li dengê hemû stranbejêt
kurd e, lê bi rastî Muhammed Arif min
ji hemûyan gelektir hez lê kiriye. Ji ber
ku dengê wî pir xweş û zelal e.

Çi berhemet taze li cem te mane li
van demen bê, bikî diyari bo guh-
daran?

Ez bi hêvî me heta ez hebin, ber-
dewam berhemet taze her dem min
hebin, min jiyan xo li pêxemeta xiz-
metkirina muzik û strana kurdî danayê
Em niha dixebeitin ku berhemet nû de-
xin.

Hevpeyvîn: ARAM D. / KANADAK

Jêrenot: Ev hevpeyvîn bi devoka behdim
hatîye nivîsandin; heta ji me hat me ev
taybetiya nivîsê parast.